

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

admodum leges præcipiunt. Itaque sancti martyres Deum collaudantes, ad consuetum locum producti, post verbera securi percussi sunt, & in Saluatoris confessione martyrium consummarunt. Post hæc quidam fideles clam illorum corpora sustulerunt, & in loco idoneo illa condiderunt, cooperante gratia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTÆ AQVILINÆ VIRGINIS, AVTHORE SIMEONE

Metaphrasæ.

POSTEA QVAM Saluator noster Iesus Christus è cælo descendit, & homo factus est, & pro peccantium hominum salute in terris apparuit, eiusque miraculis abunde mundus ipse illustratus fuit, atque his, quæ vltro passus est, diaboli, qui hominem circumuenerat, imperium exinanitum fuit, diuinaque gratia per gloriosam ipsius resurrectionem in mundum redundans, humanum genus ad fidem conuertit, denique posteaquam è terra in cælum ipse ascendit, & ad patris dexteram sedit, Apostoli, acceptis ab eo mandatis, fidem ipsius per totum orbem terrarum prædicarunt. Cumque multi per Apostolicam prædicationem instituerentur, & Dei ope adiuuante, omnes illi à sancto Spiritu illuminarentur, fides ipsa per totum orbem terrarum vigeat. Apostoli verò, cum suum munus compleuissent, ad cælestem Dominum ascenderunt. Sed illorum tamen prædicatio faciebat, vt per vniuersam terram multi Deum timerent.

Itaque in vrbe quadam Palæstinæ regionis, quæ Biblos dicebatur, erant Christiani homines, qui ab Apostolis ipsis pietatis doctrina instructi fuerant, è quibus vnus, Eutolmius nomine, in vrbe illa vxorem duxit: qui cum vnâ sanctè viuerent, Deus ipse fructum & progeniem illis dedit, quæ nefaria tyranni decreta exinaniuit. Cum enim foemina illa ex Eutolmio viro suo concepisset, puellam peperit, quam & Aquilinam parentes nominarunt. Hæc cum paulò grandior facta esset, & ætatem adhuc tenellam ageret, iniquorum Imperatorum de idolorum cultu seruando constitutiones euerit. Cum enim puella ipsa quadrimestrem ætatem ageret, eius mater ad Euthalium Episcopum illam tulit, quam in nomine Domini nostri Iesu Christi Episcopus ille signauit, & catechumenam fecit. Post duos verò menses cum eandem ad Euthalium ipsum mater portasset, puella Christi baptismo illuminata est. Quæ cum annum ageret, eius pater Eutolmius ex humana vita ad Christum migrauit: Mater verò puellam educabat. Itaque cum septem annos hæc ageret, à matre sua omnem institutionem mulieribus congruentem edocebatur, quæ quo ætate magis crescebat, eo magis Spiritu sancto implebatur, & Christi gratia decorabatur.

Cum verò decimum annum ageret, nunquam desinebat Deum ipsum inuocare. Quo tempore, Diocletiani Imperatoris anno septimo instante, Volusianus quidam homo tam nefarius, vt diaboli progenies dici posset, prouinciæ Palæstinæ administrationem accepit: qui cum Deum ipsum non cognosceret, cœpit diuinæ pietatis cultores insectari. Cum igitur Christi victoria multi coronarentur, & Domini Iesu athleta certamina maxima rectè sustinerent, diabolus ipse videns consilia sua à vicioribus Christi militibus destitui, omnem insaniam ac furorem effundebat. Quæ cum ita fierent, beata & honesta virgo Aquilina multam Dei notitiam habens, æqualesque suas conueniens, & quotidie cum illis colloquens: Quænam, inquit, vtilitas vobis est ab idolis istis, quæ vos colitis? An ignoratis, quòd qui fidem in istis collocarunt, vanam expectationem, inanem, nugacem, animarum corruptricem & demoniacam spem habent: istorum enim omnis inuocatio inutilissima est, qui que istis dijs sacrificium offerunt, vt eos propitios sibi faciant, inanem operam cõsumunt. Nam qui mortui sunt, & loquendi facultatem sibi dare non possunt, quomodò illi poterunt alij benefacere?

Hæc cum Aquilina diceret, mulieres omnes quæ cum ea loquebantur: Quoniam, inquit, inuocamus, inuocamus, inuocamus.

niam, inquit, deos ipsos negas, & eos euertere vidēris, agē dic: **Quemnam Deum tu colis?** Respondit Aquilina: Ego Deum illum colo, qui cælum, terram, & mare creauit, qui que ab omnibus seculis ijs omnibus benefecit, qui fidem & spem in ipso habuerunt, & adhuc potest benefacere in perpetuum ijs, à quibus inuocatur. Tum mulieres illæ: Et quomodo, inquit, nos audiuimus, à Iudæis interfectum fuisse istum, quem tu Deum dicis? At Aquilina: Omnes qui à morte absorpti fuerant, Deus meus redemit. mors enim ipsi non dominatur. Hic igitur cum opera manuum suarum, hoc est, homines ipsos in multo errore vagantes vidisset, hominem se facere voluit, vt mundi errorem extingueret, & gratiam cum iustitia coniunctam nobis afferret. Dixerunt foeminae illæ: Et quisnam est, quem Crucifixum dicunt? Ille ipse, inquit Aquilina, est omnium Saluator, qui propter suam in homines charitatem, cum vellet omnibus hominibus per aquam & spiritum nouam generationem afferre, Crucem subire & perperci voluit, vt non solum ijs, qui in terris sunt, salutem conferret, sed eos etiam, qui apud inferos tenebantur, liberaret: omnibusque, eò quod ipse tertio die à mortuis resurrexit, futurum ostendit, vt & ipsi omnes suo tempore à mortuis resurgerent. Tunc illæ: Si hæc beneficia in orbem terrarum, vt tu dicis, ille contulit, quare Iudæi, ex quibus & ipse erat, non vt Deum colant? Ad hæc Aquilina: Semper, inquit, Iudæorum natio veritatis viam auersata est, cumque ceruice dura & animo obstinato sint, quæ iusta & vera sunt, reiiciunt: quamobrem & eum, qui multis modis in ipsos pie se gesserat, negauerunt, Pilato tradentes, & vt eum in Crucem tolleret, ab ipso flagitantes. Ipse tamen IESVS spontè Crucem illam subiit.

Cap. 5.
Aquilina
defertur a
pud Volu-
sianum.

Dum Aquilina cum illis foeminis hæc loquebatur, Nicodenus quidam ex illo- rum numero, qui erant cum Proconsule, audiuit quæ Aquilina dicebat, & statim ad Volusianum Proconsulem ecurrit, & ait: En, Proconsul, Imperatores ipsi deorum beneficia profitentes, per omnes vrbes edicta miserunt, vt quicumque dijs ipsis non sacrificant, pessimis modis interficiantur. Est in vrbe hac puella, quæ dijs aduersatur, & edictis religiosorum Imperatorum non obedit, sed totam spem suam in homine illo Crucifixo collocauit: quinetiam mulieres alias docet, & ipsas Deorum stabilem & compositam religionem denegare. Adde, quòd & deos ipsos daemones vocat. Hæc cum audisset Proconsul, misit quosdam ex cohorte sua, qui eam comprehenderent. Quam cum renuissent, ad tribunal duxerunt. Tum in eam Proconsul intuens: Tu ne, inquit, es, quæ Imperatorum edictis repugnas, & foeminas alias falsis sermonibus instruis, ne amplius dijs ipsis obediant, sed Crucifixum hominem colant? An ignoras, Imperatores ipsos isti Crucifixo iratos esse, quippe qui iusserunt, poenis quibusdam inuitabilibus & summis cruciatibus illos interfici, qui Iesum colant? Quamobrem & tu ab illius doctrina discedas, & inuictis dijs nostris congruentes vidimas afferre studeas, ne aliquo modo nos cogamur cruciatibus te subijcere, eò quod dijs ipsis obre- des. Ad hæc Aquilina: Cum, inquit, cruciatibus à te Proconsule subiecta fuero, tunc immortalitatis coronam à Salvatore meo me accepturam expecto, eò quod illum non negem. Quapropter sine mora quæuis tormenta in me ipsam excogites, vt cogno- scas me fide armatam tibi assistere, neque minas tuas extimescere.

Costantia S.
Aquilinae.

Cap. 6.

Tunc dixit Volusianus: Video te ad tribunal meum assistere ætate admodum iuuenili, specie verò & pulchritudine valdè honesta: iraque tuam rationem habeo: nam si tormentis te subijciam, tenera membra tua quamprimùm gladijs destruentur. Quòd si carnificibus meis iussero te cruciari, nullam tuam rationem habebunt: tu vero ætate valdè tenera supplicij male consumpta, vitam finies, neque quicquam tibi prodesse poterit Christianorum Deus, quem colis. Erat beata Aquilina duodeci- mum ætatis annum tunc agens, cum Proconsuli assistebat: quæ respondens: Nolo, inquit, ego, vt misericordia me prosequaris: putans enim te misericordem in me esse, maiori damno me afficis: sed à te peto, vt ferociorem te ostendas, quò ex pati- entia mea cognoscas, eos, qui spem suam in Christo Domino posuerunt, inuictos permanere.

Aquilina
ætas.

Cap. 7.
Colaphis
cæditur.

Hæc cum Volusianus puellam dicentem audiuisset, iussit carnifices ad eam acce- dere, & constanter colaphis illam percutere, & addidit: Vide, Aquilina, num ista tor- mentorum primitiæ tibi suaues & iucundæ videantur. Ad hæc Aquilina: Tu qui- dem, Tyranne, non veritus es iubere colaphis eam cædi, quæ ad imaginem Dei fa- cta est: iraque nec Deus meus tibi parcat in die Iudicij. Tum Volusianus: Ego, inquit, existimo, maximos nostros deos terrarum orbis salutem in manu sua tenere, & in illo

illo altero seculo omnium salutem in sua potestate habituros. Idq; cum dixisset, iussit puellam exui, & subligaculo cinctam, à duobus carnificibus distentam acriter verberari, hæc verba addens: Nonne tu, Aquilina, dixisti futurum, vt Deus tuus in die Iudicij mihi non parcat? Et vbinam ille nunc est, qui mihi non parcat? Veniat, & liberet te de manibus meis. Sed admoneo te, vt vanam istam Christianorum hæresim fugias.

Verberatur
acriter.

Tunc iussit carnifices verbera intermittere, & ad Aquilinam conuersus: Agè. inquit, dic mihi, misera: Et quem aliquando cognouisti, aut audiuisti spem habuisse in homine Crucifixo, qui manus meas effugere potuerit? Et quemnam eorum, qui eius fidem secuti sunt, Imperatores viuum reliquerunt? Agè igitur, audi me, & ab infamia ista te remoueas. Ad hæc Aquilina: Num, ô Tyranne ferocissime, tormenta hæc putas me sensisse? Illud velim scias, quocumque machinas pater tuus diabolus tibi contra me ipsam suggerit, totidem, & longè ijs plura, subsidia mihi à Deo suppeditari. Tunc Volusianus: Nos, inquit, edocti sumus à sapientibus ijs, qui ante nos fuerunt, dijs ipsis immolare: itaque tibi dies aliquot præscribi iubeo, vt interea consilium inuas, num meliorem mentem capiens, dijs cultum offerre, & vitam à nobis, maximos, que honores ab Imperatoribus nostris assequi velis. Ad hæc Aquilina: Quoriam dies mihi præscribis, quibus delibere? Tot, inquit Volusianus, quot ipsa voles, & à me petes. Aquilina autem dixit: Hoc à te peto, vt nullos mihi dies præscribas, quòd ad huius rei consultationem attinet. Ego enim ab ineunte ætate hoc semper cogitans nullum alium Deum inueni, qui possit mihi benefacere, & ad quem confugere oporteat, nisi cælestem illum Deum. Tunc Volusianus: Vana est, vt video, admonitio mea, & frustrà laboravi, cum te admonui. Nequaquam, inquit Aquilina, hæc in re tibi obtinero, itaque ne frustrà labores, sed quicquid excogitari potest, aduersus me inutilem Dei seruam adhibeas, vt rursus te victum esse ostendam, quemadmodum & superioribus tormentis victus es.

Magna re-
nera puellæ
sapientia.

Tunc Volusianus dixit: Accendantur subulæ, ita vt ignitæ sint, & per eius aures trāsmitantur. Cum fecissent carnifices, quod iussi fuerant, & subulas ardentis in aures puellæ eò vsque transmisisse, quoad vel solus ignis vapor eius cerebrum combureret, & per nares effunderet, cumque ipsius cerebrum incenderetur, puella Deum sic precata est: Tu Domine Iesu Christe, qui aluisti me ab adolescèntia mea, qui iustitiæ tuæ radijs occultissimas cogitationes meas illuminasti, qui generosa & forti potentia tua me fortem reddidisti, vt contra hostem & aduersarium diabolum pugnarem, qui veram & summam sapientiam tuam omnibus fidelibus tuis impertiuisti, perfice cursum certaminis mei, & virginitalis meæ lampadem inextinctam serua, vt & ego vnà cum quinque illis virginibus ad purissimum thalamum tuum introire, ac te ipsum celebrare possim, qui petitiones meas mihi concessisti.

Cap. 9.
Ignitæ sub-
ule in aures
eius de-
figuntur.

Matth. 29.

Hæc cum precatæ esset, & diutius ferreis & ardentibus subulis combureretur, semimortua facta est, ita vt Proconsul Volusianus illam mortuam esse crediderit. Itaque iussit illinc eam abspoliari, & extra urbem proijci, quippe quæ deos ipsos negauerat, & Imperatores contempserat: ob idque dicebat sepulturæ mandari non debere, sed canibus ipsis escam proijci. Cum verò Aquilina totum diem in via proiecta iacisset, circa medium noctis tempus descendit Angelus Domini, & Aquilinam cum terigisset: Surge, inquit, & esto sana, Volusianumque Proconsulem redarguas, quòd ipse nihil, & eius consilia vana sint. Statim Aquilina incolumis surrexit, & Deum laudans, dicebat: Gratias ago tibi vitæ meæ auctori, qui sanitatem affers, & ab iniquitatibus homines liberas: tu enim es, Domine, qui ante secula fuisti, & in secula permanens es, nec præter te alius est Deus. Illud verò à te supplex peto, vt cum patientiæ brauium consummata fuero, corona tua caput meum circumdes, vt certissimis promissis tuis fruens, vnà cum choro sanctorum tuorum, qui propter te martyrium compleuerunt, hymnos tibi concinam. Tunc illi Dominus respondit: Vade, siæ tibi, sicut tu dixisti. Quo audito, Aquilina valde lætata est. Tunc ab Angelo ducta, venit ad portam urbis: qua statim patefacta, in urbem ipsam est ingressa.

Ab Angelo
sanatur.

Fuit autem illi dux Angelus, donec ad Volusiani prætorium eam duxit. Qui cum à somno excitatus, illam ante oculos suos stantem vidisset, stupore perculsus est: & statim quosdam vocauit ex ijs, qui in eius prætorio morabantur, dicens: Videte, quamnam hæc sit, quæ ante oculos meos consistit. Cumque allatis luminibus, illam vidisset.

Cap. 11.

vidit.

vidissent, dixerunt: Profectò hæc Aquilina est, quam tu canibus escam projici iussisti. Hæc cum audisset Proconsul, iussit illam seruari vsq; ad sequentis diei tempus. Quod cum venisset, iussit illam duci ante tribunal. Eam verò affatus: Tunc, inquit, es Aquilina? Tum illa respondit: Scelertissime homo, & si cordis tui lumen excacatum est à patre tuo diabolo, an & corporeis oculis non vides? Ego sum Aquilina, quæ tibi nunc afflisset, secum dicebat: Si ipsius cerebrum combustum est, & morti subiecta nõ fuit, nolum igitur deinde aliud tormentum ipsam attingere poterit.

Sententia
Volusiani
in eam.

Hæc cum dixisset, sententiam, vt securi percuteretur, talem pronunciauit. Aquilinam pessimæ Christianorum sectæ propugnatricem, natu quidem minorem, sed veneficijs tamen grandem, Imperatorum edictis religiosissimis aduersantem depræhendimus, neque dijs obedientem, neque Imperatoribus assentientem: quam cum multis admonitionibus conati simus ab infania hominis Crucifixi ad iniustorum deorum verissimam cognitionem traducere, non potuimus. Hæc multa tor-

Virtus diuina
ad scribitur
veneficijs.

menta experta quidem fuit, sed veneficijs tamen suis, vt nullis tormentis perturbari posset. Reliquum igitur mihi visum est, ne deorum sacrificia irrideantur, vt hanc extra urbem educam capitali pœna lecti iubeamus. Cum igitur Aquilina educeretur, & carnifex præiret, venit ad eum locum, in quo illam gladio percuti destinatum fuerat. Ibi vnus horæ tempus petijt, vt Deum oraret. Erectis igitur in cælum oculis: Domine, inquit, Deus omnipotens, ago tibi gratias, quòd martyrij mei tempus mihi ostenderis. Laudo te, Deus meus, rerum omnium effectorem, quòd non fecisti, vt frustra stadij mei cursum conficerem. Benedico tibi creator vniuersorum, quòd Tyrannum confudisti, & me ipsam coronasti. Hoc igitur à te supplex peto, vt accipias spiritum meum in pace, vt derelictis terrenis rebus, cælestibus bonis frui possim, & te a thore, immortalitatis coronam recipiam.

Expirat nec
dum cæsa
à carnifice.

Hæc cum precata esset, vox è cælo venit, quæ dixit: Agè, virgo electa, quæ Tyranni fremitum conculcasti, & diaboli stimulos certamine tuo comminuisti, ducemque Volusianum omninò superasti, accipe brauium tibi propositum. In terris labores & grumnas pertulisti, in cælis nunc iucunditate perfruaris. Cum hæc vox ad eam delata esset, priusquam carnifex in eius ceruicem gladium iniecisset, beata Christi veri Dei nostri martyr perfecte mortem obiit. Carnifex verò, licet illa spiritum reddidisset, tamen, Proconsule iubente, eius caput abscidit, ex quo pro sanguine lac in terram defluxit. Christiani autem homines cum præstò essent, eius reliquias gemmis præstantiores sustulerunt, & preciosis vnguentis ac linteis nouis inuolutas, in monumento apud urbem Babilon sepelierunt.

Reliquie
eius gemmis
præstantio-
res.

Martyrio autem consummata est beata Aquilina, Imperatore Diocletiano, & Volusiano Proconsule, tertio decimo die mensis Iunij. Est autem eius martyrij locus in vrbe Biblio, vbi vsque ad hodiernum diem multæ curationes hominibus afferuntur, in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria

in secula seculorum, Amen.

DE S. Felicula videat Lector historiam SS. Nerei & Achillei in
mense Maio, die 12.

VITA

VITA GERARDI MONACHI, FRATRIS
D. BERNARDI ABBATIS CLARAVALLENSIS,
per eundem scripta, Sermone xxxvj. in Cantica
Canticorum.

VOVSQVE dissimulo, & ignis, quem intra me ipsum abscondo, triste pectus adurit, interiora depascitur? Clausus latius serpit, saevit acrius. Quid mihi & cantico huic, qui in amaritudine sum? Vis doloris abducit intentionem, & indignatio Domini ebibit spiritum meum. Subtracto siquidem illo, per quem mea in Domino studia vtrunque libera esse solebant, simul & cor meum dereliquit me. Sed feci vim animo, ac dissimulaui vsque huc, ne affectus fide vincere videretur. Deniq; plorantibus alijs ego (vt aduerte potuisti) siccis oculis secutus sum inuisum funus, siccis oculis steti ad tumulum quousque cuncta peracta sunt exequiarum solennia. Indutus sacerdotibus, solitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci super dilecti corpus terram mox futurum. Qui me intruebantur, flebant, & mirabantur quod non flerem ipse: cum non illum quidem, sed me potius qui illum amissem, omnes miserarentur. Cuius enim vel ferreum pectus super me ibi non moueretur, quem videret Gerardo superflitem? Commune damnum: sed pra meo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram viribus fidei, reluctabar affectui, nitens vel inuitus non moueri frustra additione naturae, vniuersitatis debito, conditionis vsu, potentis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro huiusmodi semper extunc & deinceps exegi a memet ipso non indulgere multo fletui, multum tamen turbatus & moestus. Nec potui imperare tristitia, qui potuit lachryma: sed vt scriptum est, Turbatus sum, & non sum locutus. At suppressus dolor alius inrorsum radicaui, eo (vt sentio) acerbior factus, quod non est exire permissus. Fateor, victus sum. Exeat necesse est foras, quod intus patior. Exeat sane ad oculos filiorum, qui scientes incommodum, planctum humanius aestiment, dulcius consolentur.

Scitis, o filij, quam iustus sit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Cernitis nempè quam fidus comes deseruit mein via hac qua ambulabam, quam vigil ad curam, quam non segnus ad opus, quam suavis ad mores. Quis ita mihi pernecessarius? cui aequè dilectus ego? Frater erat genere, sed religione germanior. Dolere, quaso, vicem meam vos, quibus haec nora sunt. Infirmus corpore eram, & ille portabat me. Pusillus corde eram, & confortabat me. Piger & negligens, & excitabat me. Improuidus & obliuiosus, & commonebat me. Quod mihi auulsus es? Quod mihi raptus è manibus homo vnanimis, homo secundum cor meum? Amauimus nos in vita, quomodo in morte sumus separati? Amarissima separatio, & quam non possit omnino efficere nisi mors. Quando enim me viuus viuum desereres? Omnino opus mortis, horrendum diuortium. Quis enim tam suauis vinculo mutui nostri non pepercisset amoris, nisi totius suauitatis inimica mors? Bene mors, quae vnum rapendo, duos furiosa peremit. An non mors etiam mihi? Immo plus mihi, cui utique omni morte infeliciores vita seruata est. Viuo, vt viuens moriar: & hoc dixerim vitam? Quia mitius me priuares, o austeram mors, vita vsu, quam fructu. Nam vita sine fructu grauior mors. Denique duplex malum ligno paratur infructuoso, securis, & ignis. Ergo meis laboribus inuidens, elongasti a me amicum, & proximum: per cuius maximè studium erant (si quando erant) fructuosi.

Satius proinde mihi fuisset periclitari vita, quam tua, Gerarde, praesentia: qui meorum in Domino studiorum eras sollicitus incitator, fidelis adiutor, cautus examinador. Cur, quaso, aut amauius aut amisimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, non & illius. Nam tu charus frater, si charos amisisti, chariores utique recepisti. Me verò quanam iam miserum consolatio manet post te vnicum solatium meum? Placita fuit pariter utriusque societas corporum pro morum concordia: sed solum

me

Tunij 13.

En vt vir auctus domitashabuerit affectiones.

Psalm. 78.

Encomia Gerardi.

Nota S. Bernardi singularem modestiam.

me diuiso vulneravit. Cōmune, quod libuit: quod triste & lugubre, meum. In me trā-
sierunt irā, in me confirmatus furor est. Erat ambobus alterutrūm grata presentia,
dulce confortium, suaue colloquium. Sed tantas vtriusq; delicias ego perdidit, tu mu-
tāsti. Et quidem im mutatis illis retributio multa. Quāto foenore gaudiorum, ac bene-
dictionum cumulo cares hodiē, nobis frater charissime, tanto habes certē pro me tā-
tillo repositam tibi Christi presentiam. Nec dispendium sentis absentiae à nobis tuae,
angelorum admixtus choris. Non est igitur, quod causeris tu de nostra quasi subtra-
cta tibi presentia, cui affatim suū suorumq; copiam Dominus maiestatis indulfit.

Sancti sunt
cum Chri-
sto in caelis.

At ego pro te quid? Quā m vellem scire quidnam sentias nunc de me illo vnico
tuo, medijs nutante curis & pœnis, destituto te baculo imbecillitatis meae. Si tamen
licet adhuc cogitare de miseris, ingresso abyssū luminis, atq; illo pelago aeternae felici-
tatis absorpto. Fortē enim etsi nōsti nos secundū carnem, sed nunc iam non nō-
sti: Et quoniam introisti in potentias Domini, memoraris iustitiae eius solius, imme-
mor nostrī. Ceterū qui adharet Deo, vnus spiritus est, & in diuinum quendam to-
tus immutatur affectum: nec potest iam sentire aut sapere nisi Deum, & quod sen-
tit & sapit Deus, plenus Deo. Deus autem charitas est, & quanto quis coniunctior
Deo, tanto plenior charitate. Porro impassibilis est Deus, sed non incompassibilis, cui
propriū est misereri semper & parcere. Ergo & te necesse est misericordem esse,
qui inhaeres misericordiae, quanuis iam minimē miser sis: & qui non pateris, compate-
ris tamen: affectus proinde tuus non est imminutus, sed immutatus: nec quoniam
Deū induisti, nostrī cura te exiisti: & ipsi enim cura est de nobis. Quod infirmum est,
abiecisti, sed non quod pium. Charitas denique nunquā excidit. Non obliuisceris
me in finem. Videor mihi quasi audire fratrem meum dicētem: Nunquid mater ob-
liuisci poterit filij vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tuū. Non
expedit prorsus. Scis vbi verser, vbi iaceam, vbi reliqueris me. Non est qui porrigat ma-
num. Ad omne quod emerferit, respicio ad Gerardum, vt consueueram, & non est.
Heu tunc ingemisco miser, sicut homo sine adiutorio. Quem consulam in ambiguis,
cui in aduersis fidam, quis portabit onera, quis pericula propulsabit? Nōne vbique
gressus meos Gerardi oculi anteibant? Nōne tuum Gerarde pectus curā meā no-
tius quā meum ipse habebant? familiarius incur sabant, acrius vrgebant? Nōne in
lingua tua illa placabili & potenti, meā à sermonibus seculi frequētissimē vēdicabas,
& amico reddebas silentio? Dominus dederat illi linguam eruditam, vt sciret quan-
do deberet proferre sermonem.

Amicum si
lentium vi-
sis sanctis,
Esa. 50.

Ita denique in prudentia responsorum suorum, & in gratia data sibi desuper, & do-
mesticis satisfacerebat, & exteris, vt penē me nemo requireret, cui prior fortē Gerardus
occurrisset. Occurrebat autē aduentibus, opponens se, ne subito meum otium incur-
sarent. Si quibus sanē per se satisfacere non quibat, hos perducebat ad me, ceteros e-
mittebat. O virum industriū, o amicum fidelem, & amico gerebat morem, & offi-
ciji charitatis non deerat. Quis vacua ab eo recessit manu? Si diues, consilium: si pau-
per, subsidium reportabat. Nec querebat quae sua sunt, qui se medijs ingerebat curis, vt
ego vacarem. Sperabat enim (sicut erat humilimus) maiorem de nostra quiete fructū,
quā si vacaret ipse. Interdum tamen postulabat absolui, & alteri cedere, quasi qui
melius prouideret. Sed vbi ille inueniretur? Nec petulanti aliquo (vt affolēt) in eo of-
fij detinebatur affectu, sed solo intuitu charitatis. Siquidem plūs omnib⁹ laborabat,
& minus omnibus accipiebat: ita vt sapē cū alijs necessaria ministraret, egeret ipse
in pluribus (verbi causa) cibo, aut veste.

Gerardus a-
lijs largus,
sibi parcus.

Denique cū se sentiret decessū propinquare: Deus, inquit, tu scis, quod quantum
in me fuit, semper optaui quietem: mihi intendere, tibi vacare. Sed implicitum tenuit
timor tuus, & voluntas fratrum, & studiū obediendi, super omnia Abbatis pariter & fra-
tris germana dilectio. Ita est. Gratias tibi, frater, de omni fructu meorum (si quis est) in
Domino studiorum. Tibi debeo, si profeci, si profui. Tu intricabar, & ego tuo bene-
ficio feriatas sedebam mihi, aut certē diuinis obsequijs sanctius occupabar, aut doctri-
nā filiorum vtilius intendebam. Cur enim securus intus non essem, cū te scire agentē
foris manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum & linguam
meam? Et quidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilij, lingua loquens
iudicium, sicut scriptum est: os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur
iudicium.

Psal. 16.

Sed quid dixi foris agentem illum, quasi interna Gerardus nesciret, ac spiritualium
expers esset donorum? Norunt qui illum norunt spirituales, quā verba eius spiritu re-
dole.

dolerent. Norunt contubernales, quàm mores eius & studia non carnem saperet, sed feruerent spiritu. Quis illo rigidior in custodia disciplina, quis in castigando corpus sum distriictior, suspensior, vel sublimior in contemplando, subtilior in differendo? Quoties cum eo differens ea didici, quæ nesciebam, & qui docturus aduenera, doctus magis abfcessi? Nec mirum de me, cum magni ac sapientes viri id ipsum nihilominus ex illo sibi accidisse testentur. Non cognouit literaturam, sed habuit literarum inuentorem sensum, habuit & illuminantem spiritum. Nec in maximis tantum, sed & in minimis maximus erat. Quid (verbi causa) in ædificijs, in agris, hortis, aquis, cunctis denique artibus seu operibus rusticorum, quid, in quâ, vel in hoc rerum genere Gerardi subterfugit peritiâ? Cametarijs, fabris, agricolis, hortulanis, sutoribus, atque textoribus facile magister erat. Cum quæ omnium iudicio omnibus esset sapientior, solus in suis oculis non erat sapiens. Utinam multos, et si minus sapientes, non plus tangeret illa maledictio: Væ qui sapientes estis in oculis vestris. Scientibus ista loquor, & adhuc plura his de illo, & maiora compertis. Parco tamen, quia caro mea & frater est. Hoc tamen securus addo, mihi vtilis in omnibus & præ omnibus fuit. Vtilis in paruis & magnis, in priuatis & publicis, foris & intus.

Præclaræ
Gerardi vir
tutes.

Quam fuerit
diuinitus
illuminatus.

Modestia
eius.

Es. 5.

Merito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum penè reliquerat mihi prouisoris honorè & nomen: nam opus ipse faciebat. Ego vocitabar Abbas, sed ille præerat in sollicitudine. Merito requieuit in illo spiritus meus, per quem licebat delectari in Domino, in omnibus prædicare liberius, orare securius. Per te, inquam, mihi, frater mi, mens sobria, & grata quies, sermo efficacior, pinguior oratio, frequentior lectio, & feruentior affectus. Heu sublatus es, & hæc omnia simul. Tecum omnes pariter abiēre delitiæ & lætitiæ meæ. Iam curæ irruunt, iam molestiæ hinc inde pulsant, & angustia vndique solum me repererunt, solæ mihi te abeunte remanserunt, solus sub sarcina gemo. Aut ponere aut opprimi necesse est, quia tu tuos humeros subduxisti. Quis mihi tribuat cito mori post te? Nam pro te nolim, nec te tua fraudare gloria. Porro superuiuere tibi, labor & dolor. Viuam quoad viuam in amaritudine, viuam in mœrore, & hæc sit mihi consolatio, ut mœrendo affligar. Non parcam, & iuuabo manum Domini. Etenim manus Domini tetigit me. Me, inquam, tetigit & percussit, non illum, quem vocauit ad requiem. Me occidit, cum succidit illum. Nunquid enim occisum quis dixerit, quem plantauit in vita? At quod illi vitæ ianua fuit, mihi planè est mors: meque illa morte mortuum dixerim, non hunc qui obdormiuit in Domino.

Non sunt
mortui
Sancti, sed
plantati
in vita.

Exite, exite lachrymæ iam pridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obstruxerat, commeaui. Aperiantur cataractæ miseri capitis, & erumpant fontes aquarum, si fortè sufficiant fordes diluere culparum, quibus iram merui. Cum consolatus fuerit super me Dominus, tunc fortassis & ego merear consolari, si tamen non pepercero à mœrore. Nam qui lugent, ipsi consolabuntur. Propterea condescendat mihi omnis sanctus, & in spiritu lenitatis, qui spiritualis est, sustineat lamentantem. Luctus meus humano, quæso, penferat affectu, non vsu. Videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos suos, fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum nisi cum excedit modum, sed causam. Ille nimirum naturæ est, & eius turbatio pœna peccati: hæc vanitas & peccatum. Et enim ibi sola (nisi fallor) plorantur damna gloriae carnis, vitæ præsentis incommoda. Et plorandi, qui ita plorant. Nunquid ego sic? Similis mihi affectus, sed altera causa, dissimilisque intetio. Nulla mihi sanè querela de omnibus quæ sunt mundi. In his profectò quæ sunt Dei, ademptum doleo fidele auxilium, salutare consiliū. Gerardum lugeo. Gerardus est in causa, frater carne, sed proximus spiritu, focus propositus. Adhæsit anima mea animæ illius: & vnam fecit de duabus, non consanguinitas, sed vnanimitas. Carnis quidem necessitudo non defuit: sed plus iunxit societas spiritus, consensus animorum, morum conformitas. Cum ergo esset cor vnum & anima vna, hanc meam pariter atque ipsius animam pertransiuit gladius, & scindens mediam partem locauit in cælo, partem in cœno deferuit. Ego ego illa portio misera in luto iacens, truncata parte sui, & parte potiori: & dicitur mihi, ne fleueris? Auulsa sunt viscera mea à me, & dicitur mihi, ne senseris? Sentio, sentio vel inuitus, quia nec fortitudo lapidum, fortitudo mea, nec caro mea aënea est: sentio prorsus & doleo, & dolor meus in conspectu meo semper. Non sanè nos poterit duritia & insensibilitatis arguere ille qui verberat, quomodo illos de quibus ait: Percussi eos, & non doluerunt. Affectum meum confessus sum, & non negaui. Carnalem quis dixerit, ego humanum non nego, sicut nec me hominem. Si ne hoc sufficit, nec carnalem negauerim. Nam, & ego carnalis sum, venudatus sub peccato, addictus morti, pœnis,

Matth. 5.

Luctus
hominum
mūdanorum.

Jerem. 50.

& ærumnis obnoxius. Non sum (fateor) in sensibilibus ad pœnas, mortem horreo meam & meorum. Meus Gerardus erat, meus planè. An non meus, qui frater sanguine fuit, professione filius, sollicitudine pater, confors spiritu, intimus affectu? Is recessit à me sentio: laesus sum, & grauius.

Iob. 19. Ignoscite filij: immò si filij, vicem dolete paternã. Misere mini me, misere mini me, saltem vos amici mei, qui certè cõsideratis: quam grauiam pro peccatis recepi de manu Domini. In virga indignationis suã percussit me, dignè pro meritis, durè pro viribus. An leue quis dixerit, viuere me absq; Gerardo, nisi qui ignorat quid mihi cū Gerardo? Nec tamen cõtradico sermonibus sancti: Nec reprehendo iudiciũ quo recepit qui se,

Corona fan- tis datur pro meritis, quo dignus est: Ille coronam quam meruit, ego quam debui pœnam. Nunquid quia sentio pœnam, reprehendo sententiam? Humanum est illud, hoc impium. Humanũ, inquam, & necesse affici erga charos, siue delectabiliter cùm præsũ sunt, siue, cùm absunt, molestè. Non erit ociosa socialis conuersatio, præsertim inter amicos: & quid effecerit mutuus amor in sibi præsẽtibus, horror indicat separationis, & dolor de inuicem in separatis. Doleo super te, Gerarde charissime, non quia dolendus, sed quia ablatus. Et ideò fortassis dolendum mihi potius super me, qui bibo calicem amaritudinis. Et solus dolendus, quia solus bibo. Non enim & tu. Solus ego patior, quod solent pariter pati, qui se diligunt, cùm se amittunt. Vtinam non te amiserim, sed præ-miserim. Vtinam vel tardè aliquando sequar te, quocunq; ieris.

Vt Gerardus sub morte se gesserit. Psal. 148. Non enim dubium, quin ad illos ieris quos circa medium extremã noctis tuæ inuolabas ad laudem, cùm in vultu & voce exultationis subito erupisti in illud Dauidicũ, stupentibus qui assistebant: Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Iam tibi, frater mi, nocte adhuc media die sciebat, & nox sicut dies illuminabatur. Prorũ illa nox illuminatio tua in delicijs tuis. Accitus sum ego ad id miraculi, videre exultantem in morte hominem, & insultantem morti. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Iam non stimulus, sed iubilus. In cantando moritur homo, & moriendo cantat. Vsurparis ad latitiam, mater mœroris: vsurparis ad gloriam, gloria inimica: vsurparis ad introitum regni, porta inferi, & fouea perditionis ad inuentionem salutis, idque ab homine peccatore. Iustè nimirum, quia tu iniquè in hominem innocentem & iustum potestatem temerariã vsurpãsti. Mortua es, omors, & perforata hamo quem incauta glutijisti, cuius illa vox est in Propheta: Omors, ero mors tua: morsus tuus ero inferne. Illo, inquam, hamo perforata, transeuntibus per medium tuũ fidelibus, latum latumque exitum pandis ad vitam. Gerardus te non formidat larualis effigies. Gerardus per medias fauces tuas transit ad patriam, nõ modò securus, sed & lætabundus & laudans.

Osee. 13. Cùm ergo superuenissem, & extrema iam psalmi, me audiente, clara voce complèset, suspiciens in cælum, ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem sermonem, ac frequenter ingeminans, Pater, pater, conuersus ad me, exhilarata quidem facie: Quanta, inquit, dignatio Dei, patrem hominum esse: quanta hominum gloria, Dei filios esse & hæredes? Nam si filij, & hæredes. Sic cantabat, quem nos lugemus. In quo & meum (fateor) luctum penè in cantum conuertit, dum intentus gloriæ eius, propriæ ferè miseriam obliuiscor. Sed reuocat me ad me pungens dolor, facileque à sereno illo intuitu tanquam à leui excitat somno perstringens anxietas.

Psal. 30. Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim, si oportuit, anitas daretur, modò diceret nobis: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere. Planxit meritò Dauid super parricida filio, cui perperuò sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò super Saul & super Ionatham: quibus aequè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed nõ ad vitam. Immodò ad vitam, vt viui in morte infelicius moriantur. Quanquam de Ionatha poscit non immeritò hære sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo, consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremò etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorfus, hinc afficior grauius, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cùm benignus Samuel super reprobò rege, & pius Dauid super parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni, sigillationem iudicij, Absalon filii mi

Luc. 23. 2. Reg. 18. 2. Reg. 1. Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim, si oportuit, anitas daretur, modò diceret nobis: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere. Planxit meritò Dauid super parricida filio, cui perperuò sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò super Saul & super Ionatham: quibus aequè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed nõ ad vitam. Immodò ad vitam, vt viui in morte infelicius moriantur. Quanquam de Ionatha poscit non immeritò hære sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo, consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremò etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorfus, hinc afficior grauius, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cùm benignus Samuel super reprobò rege, & pius Dauid super parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni, sigillationem iudicij, Absalon filii mi

Luc. 23. 2. Reg. 18. 2. Reg. 1. Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim, si oportuit, anitas daretur, modò diceret nobis: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere. Planxit meritò Dauid super parricida filio, cui perperuò sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò super Saul & super Ionatham: quibus aequè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed nõ ad vitam. Immodò ad vitam, vt viui in morte infelicius moriantur. Quanquam de Ionatha poscit non immeritò hære sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo, consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremò etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorfus, hinc afficior grauius, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cùm benignus Samuel super reprobò rege, & pius Dauid super parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni, sigillationem iudicij, Absalon filii mi

Pater pauperum, Gerardus. Præclara Gerardi laus. Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim, si oportuit, anitas daretur, modò diceret nobis: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere. Planxit meritò Dauid super parricida filio, cui perperuò sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò super Saul & super Ionatham: quibus aequè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed nõ ad vitam. Immodò ad vitam, vt viui in morte infelicius moriantur. Quanquam de Ionatha poscit non immeritò hære sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo, consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremò etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorfus, hinc afficior grauius, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cùm benignus Samuel super reprobò rege, & pius Dauid super parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni, sigillationem iudicij, Absalon filii mi

1. Reg. 15. Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim, si oportuit, anitas daretur, modò diceret nobis: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere. Planxit meritò Dauid super parricida filio, cui perperuò sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò super Saul & super Ionatham: quibus aequè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed nõ ad vitam. Immodò ad vitam, vt viui in morte infelicius moriantur. Quanquam de Ionatha poscit non immeritò hære sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo, consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremò etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorfus, hinc afficior grauius, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cùm benignus Samuel super reprobò rege, & pius Dauid super parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni, sigillationem iudicij, Absalon filii mi

fili mi (ait sanctus Dauid) fili mi Absalon: Et ecce plus quàm Absalō hic. Saluator quo. 2. Reg. 18.
 que videns ciuitatē Hierusalem, & prauidens futurā, fleuit super eam. Et ego propri. Luc. 19.
 am, & quæ in præsentī est, desolationem non sentiam? Plagam meam recentem, & gra
 uem non doleam? Ille fleuit compatiendo, & ego patiendo non audeam? Et certè ad
 tumulum Lazari nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit, in super & fleuit cum flenti.
 bus. Et lachrymatuſ est, inquit, Iesus. Fuerunt lachrymæ illę testes profectō nature, nō Ioan. 11.
 indices diffidentię. Deniq; & prodijt mox ad vocem eius, qui erat mortuus, ne conti
 nuò putes fidei præiudiciuſ dolentis affectuſ.

Sic nec fletus vtrique noster in fidelitatis est signum, sed conditionis indicium. Nec
 quia percussus ploto, arguo ferientem: sed prouoco pietatem, seueritatem flectere sa
 rago. Vnde & verba mea dolore sunt plena, non tamen & murmure. Nunquid non
 plenum iustitię protuli, quòd vnus sententię complemento & punitus est qui debuit,
 & coronatus qui meruit? Et adhuc dico: Benè vtrunque fecit dulcis & rectus Domi.
 nus. Misericordiam & iudiciuſ cantabo tibi Domine. Cantet tibi misericordia quam Psal. 100.
 fecisti cum seruo tuo Gerardo, cantet & iudiciuſ quod nos portamus. In altero bo.
 nus, in altero iustus laudaberis. An solius laus bonitatis? Est & iustitię. Iustus es Do. Psal. 118.
 mine, & rectuſ iudiciuſ tuuſ. Gerarduſ tu dedisti, Gerarduſ tu abstulisti: etsi do
 lemus ablatuſ, non tamen obliuiscimur quòd datus fuit, & gratias agimus quòd ha
 bere illum meruimus quo carere intantū non volumus, inquantū non expedit.
 Recordor Domine pacti mei, & miserationis tuę, vt magis iustificeris in sermonibus Psal. 50.
 tuis, & vincas cū iudicaris.

Cū pro causā Ecclesię anno præterito Viterbij essemus, ægrotauit ille: & inuale
 scente languore, cū iam proxima videretur vocatio, ego ægerrimè ferēs comitem
 peregrinationis, & illum comitem in terra relinquere aliena, nec resignare his, qui mi
 hi eum com miserant, quoniam amabatur ab omnibus, sicut erat amabilis valdè: con
 uersus ad orationem cum fletu & gemitu, Expecta, inquam, Domine vsque ad redi
 tum. Restitutum amicis, tolle iam eum si vis, & non causabor. Exaudisti me Deus:
 conualuit, opus perfecimus, quòd iniūxeras, rediuimus cum exultatione reportantes
 manipulos pacis. Porro ego oblitus penè sum meę conuentionis, sed non tu. Pudet
 singultuum horum, qui præuaricationis me arguunt. Quid plura? Repetijsti commen
 datuſ, repetijsti tuuſ. Finem verboruſ indicunt lachrymæ. Tu illis, Domine, fi
 nem moduſque indixeris.

S. Bernardi
 miraculum

VITA S. ANTONII VLYSBONENSIS, PRO
 FESSIONE FRANCISCANI, QVEM VVLGO A PADVA
 vocant: scripta à quodam Patre Franciscano grauitè & fidelitè. Dictio
 nem Fr. Laur. Surius in gratiam Lectoris mutauit, omiſſis ple
 risque, parū ad historiam facientibus, absque tamen
 historię detrimento.

ST in Lusitanię regno ad plagam Occidentalem, in ex. Iunij 14.
 tremis orbis finibus vrbs quædam, quam incolæ Vlyſbo. Cap. 1.
 nam vocant, quòd ab Vlyſſe, vt aiunt, benè sit condita. In
 ea templuſ miræ magnitudinis extructuſ est in hono
 rem matris Dei & perpetuę virginis Marię, in quo beati
 Vincentij martyris sacruſ corpus honorificè asserua
 tur. Ad eius templi partem occidentuſ felices beati Anto
 nij parentes honestuſ habuere domiciliuſ, ipsis templi
 foribus valdè propinquuſ. Ex illis in ipſo iuuentutis flo
 re procreatus beatus Antoniuſ, cū sacri baptismatis sa.
 lutaribus expiaretur vndis, Fernandi nomen accepit. Qui In baptif.
 mo Fernan
 dus appella
 tur.

Patria S.
 Antonij.

deinde ab ipsis propè incunabilis multa fuit moruſ probitate & integritate, nec sicut
 tenera pueroruſ solet ætas, mundi lasciuiaſ & vanitatem complexus est, sed bono
 rum parentuſ sedulus imitator, ecclesiaruſ & monasterioruſ crebrò terebat limi
 na, manuſq; suas libenter extendebat ad pauperes, vt illoruſ inopiam subleuaret, vt
 posset in illuſ quoq; competere, quòd de se beatissimuſ Iob ait: Ab infantia mea cre
 uit me.

Ppp 2

uit me.

uit mecum miseratio. Pater eius vir nobilis fuit, miles Alphonfi regis, Martinus nomine. Mater eius Maria, non infimo genere fuit.

Cap. 2. Cùm autem puer esset rationis capax, à parentibus in ea, quam diximus, beatissime matris Dei ecclesia literis traditus est imbuendus, simul & educandus à ministris Christi, cuius erat præco futurus. Ita pueritiæ ætatem instar patriarchæ Iacob domi simpliciter exegit. Cùm autem accedentibus annis sentiret improbos corporis motus, de carnis corruptione nascentes, nequaquam cessit petulantis ancillæ prauis cupiditatibus, nec fræna libidini laxauit: sed strinxit habenas, corpusq; in seruitutē spiritus redigere nitēbatur. Vileſcebat ei in dies mundus iste, & ne puluis terrenę felicitatis pedibus adhereret, animoq; in via Domini currenti offendiculo foret, retraxit eos, cùm necdum tortos illos in ipso mundi primo aditu posuisset. Est autem extra vrbs Vlyſbona muros monasterium Augustinianorū, in quo viri spectatæ religionis degunt, quos Canonicos regulares vocant. Ad quos vir Dei, spretis mundi oblectamentis, se contulit, & illorum habitum induit humiliter ac deuotè. Sed cùm biennio illo, quo apud eos mansit, amicorum crebra uisitatione, quæ solet pijs mentibus non parum importuna videri, interpellatus fuisset, vt omnes ei tmodi occasiones sibi præcideret, natale solum deserere decreuit, vt apud externos Domino tranquillius & liberius vacare posset. Impetrata igitur, sed agrè, recedendi copia à superiori, non vite institutum, sed locum mutauit, ad monasterium S. Crucis de Colimbria, feruenti spiritu commigras, idq; zelo seuerioris disciplinæ & studio maioris quietis.

Fit canonicius regula ris.

Aliud monasterium petit.

Cap. 3. Epistola 12. ad Paulinū.

Eius studium.

Quam autem ille non locum, sed morum mutationem & expetiisset & fecisset, satis declarabat vita eius solito feruentior. Et quoniam, teste D. Hieronymo, non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandum est: talem se moribus exhibuit, vt omnibus perspicuum esset, loci opportunitatem maiorem idcirco illum appetiisse, vt ad vitæ perfectionem facilius posset pertingere. Neq; verò mediocri studio semper excolebat ingenium, nec diebus nec noctibus pro temporis ratione à lectione diuina cessans, animumq; sanctis cogitationibus & meditationibus exercens. Solebat autem legendo historica veritatis textum, allegorica comparatione confirmare fidem, & rursus ipsis scripturæ verbis cōformare mores & affectum inflammare. Scrutabatur religiosa curiositate profunda sermonum Dei, & contra errorum foveas diuinæ scripturæ sententijs intellectum communiebat: simul etiam sanctorum Patrum monumenta sedula lectione euoluens. Denique lecta tenaci memoria complectens, præter omnium expectationem, magnam scripturæ diuinæ est cognitionem adeptus.

Cap. 4. Reliquiæ martyrum Franciscanorum.

Cùm autem reliquias sanctorum martyrum, quinque fratrum ordinis sancti Francisci, dominus Petrus Infans, serenissimi Lusitanæ regis filius primogenitus, à Marochio adduxisset, & se illorum meritis à magnis periculis liberatum per omnes Hispaniæ prouincias diuulgasset: Christi seruus Fernandus audiens mira, quæ per illos fiebant, multo cœpit flagrare desiderio instar illorum pro Christo hauriendi martyrii calicem, factusq; seipso robustior, humano calcato timore, diuinæ gratiæ validissimo protectus clypeo, dicebat apud se: Vtinam coronæ martyrum suorum participem me facere dignetur Deus. Vtinā liceat pro Christi nomine flexo poplite carnificis ictum excipere. Interim nocte ac die rogabat attentissimè Dominum, vt menti ipsius adspiraret, quod & illius voluntati gratius, & suæ saluti conducibilis, & proximorum utilitati atque adificationi opportunius esset.

Cap. 5.

S. Antonius fit Franciscanus.

Erat per id tempus haud procul à Colimbria eo in loco, qui S. Antonius dicitur, vbi fratres erant instituto & professione Franciscani, literas quidem nescientes, sed vim atque virtutem literæ vitæ & virtutibus exprimentes: qui ex præscripto regulæ & professionis suæ elemosynam peturi, ad monasterium viri Dei sæpè venire solebant. Ad quos pro suo more die quodam uisitandi gratia clam accedens, inter cetera ait ad illos: Ordinis vestri habitum, fratres charissimi, ardenti animo cupio accipere, modò id mihi polliceri velitis, stimulatque illum induero, missuros me vos ad regiones Sarcenorum, vt cum sanctis martyribus merear ego quoque sanguinem fundere, & esse coronæ illorum particeps. Illi his auditis, non mediocriter tanti viri sermonibus exhilarati, diem crastinum eius explendo desiderio designant. Mox beatus Antonius Abbatem suum pro obtinenda abeundi facultate precibus pulsat, eaque vix extorta, fratres Franciscani non immemores pollicitationis suæ, manè redeunt, habitum suæ professionis illi tradunt. Quo cùm ille indutus esset, quidam ex Canonicis monasterij eius acerbo animo dixit ad eum: Eas, eas; forsitan sanctus eris. Ad quem ille conuersus,

fus humili voce dixit: Cùm me in sanctos relatum audieris, profectò Deum laudabis. Possimus ex his colligere, quàm gratus ille fratribus suis fuerit, cui nec Prælatus nisi admodùm difficulter discedendi voluit facere potestatem, nec fratres hac in re suo eum fouere consilio, nec ille, quem diximus, frater eius absentiam æquo potuit animo perferre. Puto equidem non absque multo dolore & lachrymis ralem à se virum illos dimisisse, quem sui monasterij idoneum sese præfectum breuè habituros sperarēt. Porro autem fratres Franciscani cum nouo socio suo domum properant, eumque amanter accipiunt. Sed quia formidabat vir Dei, ne parentes aliquam ipsi molestiam facefferent, vt ipsum inquirerentium curam eluderet, mutato nomine, Antonium se dici voluit.

Nomen suum mutat.

Paulatim autem crescebat in eo stitit martirij, & zelus fidei magis ac magis eum extimulabat, nec eum quiescere patiebatur. Itaque quemadmodùm se facturos receperant, fratres Franciscani fecerunt ei copiam ad Saracenos proficiscendi. Nec ille sibi moras necendas putans, celeriter abiit. Sed præpotens Deus hac in re illius propositum planè retardauit, totius hyemis spatio graui eum morbo affligens. Quare compulsus ille, ad natale solum ob corporis curandam valetudinem se recepit: sed cùm nauigando ad Hispaniæ littora nauas appulsuros speraret, ad Siciliam ventorum impulsu delatum se sensit. Habuit ergo pro Christo moriendi & desiderium & conatum vir omnium ore merito celebrandus, sed diuina prouidentia, vt post ipsa res docuit, plurimorum saluti eum seruauit, quos ille in diuersis regionibus è seculis peccatorum reuocauit ad salutarès pœnitentiæ fructus.

Cap. 6.

Cupit apud Saracenos mori pro Christo, sed impeditur.

Non longè tum aberat dies, in quem indictus erat fratrum conuentus apud Assisum, quem Capitulum generale vocant. Id vbi Messanæ ex fratribus vir Dei rescuiuit, seipsū confirmans, eò, licet debilis & affecta valetudine, profectus est. Eo autem conuentu soluto, cùm ille, què Ministrū vocant, commissos ipsi fratres ad sua loca remitteret, solus Antonius à nemine expetebatur: quippe qui vt ignotus, ita parū vtilis aut idoneus existimaretur: atq; ita solus in Ministrū generalis manibus relictus est. Accito autem fratre Gratiano, qui tum in Aemilia siue Romandiola fratrum Minister erat, secretò eū rogauit seruus Dei, vt à Ministrū generali ipsum acceptum in Aemiliam perduceret, disciplinis regularibus illic erudiendum. Nullam verò literaturæ mentionem faciens, nihil ecclesiasticam exercitationem iactans, sed intellectum & scientiam omnè captiuans in obsequium Christi, illum solum crucifixum se firire, se nō scire, se completi velle proclamabat. Frater autem Gratianus miram eius deuotionem exosculans, voris eius assensit, secumq; in Aemiliam abduxit: vbi venia impetrata, ad eremum Montis Pauli secessit, quietem animi & conscientia captare volens. Cùm autem in ea eremo aliquandiu moraretur, frater quidam cellulam precationi aptam in quadam crypta sibi condidit, vt illic liberius Deo vacaret. Eam vt vidit vir beatus, à fratre illo sibi eius copiam fieri precibus contendit. Non negauit ille, & vir Dei persoluto quotidiè nocturnarum precum officio, ad eam cellam secedebat, sumptaque secum exigua panis particula & in vase aqua, coquebat carnem parere spiritui, solitariamque illic, quantum licuit, vitam ducens, sanctis cogitationibus & meditationibus spiritum aduersus tentationes communiebat, & diuino amore se confirmabat. Perstabat illic solus nocturnis horis in precibus, totumque se diuinæ moderationi permittens & commendans, in cælestibus spei suæ ancoram solidissimè defigebat. Nec deerant illi crebra infestationes dæmonum, volentium eum in sanctæ orationis studio perturbare. Tanta autem se inedia maceravit, vt quemadmodum testantur ij, qui id viderunt, horum refectio ad fratres rediturus, nutante præ nimia imbecillitate gressu, seipsum interdum sustentare non posset. Sic igitur vir ille plenus sapientia, non breui tempore simplex vixit apud simplices, & omnem arrogantiam humili corde deuigans, sub indocti persona gratia lumen abscondit.

Cap. 7.

Magna eius modestia.

Degit in loco solitario.

Magna eius abstinentia.

Sed non est passus Deus semper latere eum, voluitq; aliquando illum innotescere simplicibus fratribus. Cùm enim multum iam temporis fluxisset, fratres pro sacris accipiendis Ordinibus, ad forum Liuij, quæ est Aemiliae ciuitas, confluxerunt: inter quos adfuit etiam Antonius & quidam fratres S. Dominici. Instante autem collationis hora, fratribus ex more congregatis, Minister loci illius fratres Dominicanos rogauit, vt sitientibus verbum salutis proponerent. Illis recusantibus, quòd nihil se pararassent, instigante eum fortiter spiritu Dei, Minister ad Antonium, de cuius eruditione nihil cõperti habebat, se conuertens, iubet, vt apud fratres dicat, quicquid ipsi suggereret spiritus Dei. Non putabat eum quicquam scire de scripturis diuinis, aut legisse aliquid,

Cap. 8.

Celat diu
scientiam
suam.

Humilitas
tanti viri.

Ut ad con-
cionandum
missus, se
gesserit.
Esa. 8.

Esa 41.
Egregius
zelus eius.

Confutat
haereticos.

nisi forte quæ ad ecclesiasticum officium pertinerent. Spem tamen nonnullam ei ad-
ferebat, quod audierat illum necessitate cogente, idque perrarò, aliquid literarè dixisse.
Et certè cum tatus ille esset, ut memoria pro codicibus vteretur, & mystici eloquii gra-
tia mirè afflueret, peritior tamen apud fratres habebatur abluendorum culinæ vten-
lium, quàm scripturæ sanctæ mysteria explicandi. Præfectum enim suum, quem Guar-
dianum dicunt, supplex rogarat, ut magni beneficij loco ipsi permittere vellet eluere
coquinæ vasa, & verrere quotidie fratrum domicilia, nulli alij rei aptum & vtilem se
confitens, cum esset reuerà vas electum & sancti spiritus gratia multiuaria ornatum.
Mundabar ergo quotidie humili ac deuoto corde culinæ res & fratrum domicilia, exi-
mia cuiusdam humilitatis & contemptus sui de se exempla præbens. Non ita agunt
plerique alij, qui antè, quàm sint discipuli, magistri esse volunt, seseque in cathedrâ im-
portunè ingerere non verentur. Contrà Antonius iam perfectus in scripturis diuinis,
inter idiotas & rudes laicos haberi maluit quàm sciolus aut magister videri, potiusque la-
boribus occupari culinarijs, quàm magisterij cathedram occupare. Verumenimverò
licet totis viribus in id incumberet, ut à Ministro impositum munus liceret subterfu-
gere, non potuit tamen voto potiri suo. Tandem ergo cedens tum illius voluntati, tum
omnium precibus, cum timore Domini primò orsus est simpliciter ad eos dicere: sed
cùm vellet Dominus lucernam hæc tunc sub modio positam, in omnium conspectu
proferri, in orationis progressu tanto verborum splendore, tanta mysticarum senten-
tiarum altitudine vsus est, ut omnes in summam admirationem adducerentur, maxi-
mè quòd præter omnium opinionem id eueniret: simul etiam eximia eius charitate
non mediocriter edificarentur, nec affirmare dubitarent, eiusmodi sermonem nun-
quam se antehac audiuisse. Ita deinceps, non minima affecti consolatione, veneraban-
tur in illo diuinitus detectam supernæ sapientiæ claritatem, cum tam insigni humili-
tate coniunctam.

Cap. 9.

Non diu post ad aures Ministri generalis huius rei fama perlata, illius voluntate cõ-
pulsus est, rupto diuturno silentio, prodire in publicum, demandatque illi concionan-
di prouincia, cultor eremi, missus est ad prædicandum verbum Dei: dignus, quidem
tali ministerio, quod ipse, licet diuina pollens sapientia, sibi impudenter non vsurpã-
set, sed in collegio pauperum, verè pauperem spiritu se declarasset, & non nisi voca-
tus ad concionandum accessisset. Fuisse autem diuinitus vocatum, & vita illius & obi-
tus perspicuè docere: è quibus priorem, nempe vitam, abiectionis sui voluntaria, sim-
plex innocentia, & disciplina monastica studium commendant: posteriorem verò,
id est, doctrinam, cum zelo coniuncta charitas, veritas & modestia approbãunt. Quæ
cùm non possint omnia singulatim referri, paucis dicemus, quemadmodum veritatè
indiscriminatim omnibus annunciãrit. Fecit nimirum instar Esaia, cui dictum est: Cla-
ma, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum:
mittentisque Dei autoritate fretus, ex eremi cultore, vbi sibi vni intenderat, factus
præco Dei, non segniter fungens officio suo, ad proximorum conciliandam salutem
totum se contulit: in concionibus suis eam adhibens iustitiæ æquitatem, ut siue ma-
gnis, siue paruis loqueretur, veritatis iaculis indifferenter omnes feriret. Arguebat in-
credulos, obsecrabat pios, impios obiurgabat, ut copiosissimè, ita feruentissimè singu-
lis accommodata & conuenientia salutaris doctrinæ monita depromens. Qui enim
iam antè, ut supra dictum est, passionis calicem tantoperè cõcupierat, nullius magni-
tudini, etiam si mortis impenderet discrimen, pro veritate cedebat, sed mirabili stre-
nuitate etiam potentium tyrannidi sese opponebat. Nulla prorsus flectebatur per-
sonarum acceptione, nulla adulatione mollecebatur, non popularis transuersum rap-
iebat fauor & opinio: sed iuxta Prophetæ vocem, quasi plaustrum trituranis, habens
rostra ferrantia, montes comminuit, & colles quasi puluerem posuit. Videbatur
quasi alter quidam prodijisse Elias, zelo Dei feruens: inflammatusque igne Spiritus
sancti, ignitis sermonibus accendebat & vrebatur auditorum tepida, torpentia, frigida
& obscura corda. Personas quasdam sublimes reprehensione dignas, tanta non-
nunquam seueritate obiurgauit, ut plerique alij celebres concionatores illum audien-
tes, ad intrepidam illius constantiam trepidarent, vultusque suos quodam pusillani-
mitatis rubore perfusi obtegerent. Circumibat per vicus, castra, vrbes & agros, &
vitæ semina vbique largissimè spargebat. Cumque ob zelum animarum passim dis-
curreret, omnemque requiem sibi prorsus vellet interdixit, contigit eum Dei nu-
tu Ariminum peruenire: vbi cùm multos cerneret hæresis correptos, mox totius op-
pidi conuocato populo, feruenti spiritu ad eos concionari cepit, versutaque hære-
ticorum

flicorum dogmata luculenter confutauit. Eas autem in auditorum pectoribus efficaci sermo & doctrina salutaris fixit radices, ut profligatis terris erroribus, non pauci ad fidei integritatem sint reducti. In quibus etiam Boniuillum hæresiarum, quem tringenta annis errorum tenebræ occaecauerant, ad sanitatem reuocauit, effecitque ut usque ad mortem Ecclesiæ mandatis deuotus steterit.

Boniuillum
hæresiarum
conuertit.

Postea verò, priuato quodam negocio urgente, à Ministro Ordinis Romam missus est: ubi tantam principum Ecclesiæ erga se beneuolentiam expertus est, ut & ab ipso Pontifice Maximo & cæteris omnibus concio illius incredibili studio ac deuotione auscultata sit. Tam enim sublimiter facundo ore scripturæ mysteria deprimebat, ut Pontifex maximus singulari quadam prærogatiua eum arcam Testamenti appellaret. Habebat hoc vir Dei, ut sermo eius, pro rerum diuersa ratione, semper in gratia sale discretionis esset conditus: noueratque pariter & placidum & seuerum se exhibere: quare fiebat, ut sermo eius & amore & timore afficeret auditores. Mirabantur in illo viri literati tantum ingenij acumen, tantamque eloquentiam, mirabantur illum erga omnes miro quodam prudentiæ & discretionis pondere sua verba librantem. Maiores non sine admiratione attendebant spiritualibus spiritualia comparantem: minores stupebant vitiorum causas & occasiones sapienter refecantem, & virtutes ac bonos mores cum multa cautione inserentem. Denique omnes omnium ætatum, ordinum, conditionum mortales accommodatas sibi doctrinas & institutiones ex illo se suscipere latabantur. Nec immerito illi tributum fuit à Pontifice, ut arca testamenti diceretur. Ita enim vtriusque instrumenti paginas memoriæ planè affixas habebat, ut instar Esdræ potuerit, si sic res postulasset, omnes scripturas diuinas in integrum de sua memoria, etiam codicibus omnibus profus abolitis, restituere. Testantur hoc, qui eius quotidianum conuiuio & familiari cõsuetudine diu vsi fuere. Nec ei defuisset facultas, si res poposcisset, omnia scripta diuina luculenter & multiplici ratione exponendi & interpretandi.

Cap. 10.

Arca Testa-
menti voca-
tur à Ponti-
fice.

Scripturas
sacras totas
memoria
retinuit.

Multa verò insignia Ordinis sui monasteria prælegendo, disputando, concionando illustrauit & ornauit, idque tum zelo fidei & feruore Christo animas adducendi, tum studio fratres instituendi, tum quoque desiderio cohonestandi institutum suum Ordinem suum, qui per id tempus propter imperitiam apud plerosque in contemptu erat. Et certè fuit primus ille prælector in Ordine suæ institutione, cõsentiente beatissimo patre Francisco, institutum Bononia, ut præesset suis in theologicæ facultate. In cismontana enim regione tum temporis potissimum florebat studia literarum, placuitque fratribus Antonium, tanquam præ cæteris magis idoneum, illic prælectorem constituere. Idem aut ipse etiã in Aemiliæ prouincia permultis annis fratrum Minister cum laude fuit. Et si verò doctrina & verbo in Italia vix quenquam parem haberet, at nihilo minus in sua præfectura vel Ministri functione mirè commodum & humanum se præbebat. Cum autem in ciuitate Podiensi Guardiani ministerio fungeretur, erat illic notarius quidam omninò lubricus, carni & mundo totus addictus. Eum quoties præteriret vir Dei, nudato capite coram illo genu flectebat. Ille verò existimans id in sui irrisionem & contumeliam fieri, animo perturbabatur, dabatque modis omnibus operam, ne illum vnquam obuium haberet. Sed cum die quodam ab insperato eum transiret vir sanctus, & ita, ut diximus, erga illum se gereret, exacerbatus homo, dixit: Nisi timerem Dei iram, gladio te percuterem, quòd ita me ridiculum facis. Quid sibi vult isthuc, quòd coram me poplitem flectis? Respondit vir beatus: Ego me libèr Deo martyrem obtulisse, sed illi non placuit. De te autem ille mihi reuelauit, præclarum te martyrem fore. Oro itaque, ut ubi ad martyrij agonem peruenis, me i memor esse velis. Hoc ille audiens, risit. At non multo post tempore Episcopus Podiensis cum multis alijs profectus est Hierosolymam, ut Saracenis Christum prædicaret. Et ecce diuinitus permotus notarius ille, venditis suis rebus omnibus, cum illo iter ingressus est. Cum autem peruenissent ad Saracenos, & Episcopus sic satis frigidè haberet conciones, semel quidem & iterum & tertio notarius dissimulauit. At tandem instar beati Vincentij increpat antistitem, quòd ita frigidè fidem Christi & prædicet & propugnet: diuinoque afflatus spiritu, cum multo feruore cœpit docere Saracenos, Christum esse verum Deum & Dei filium, Mahometem autem filium esse satanæ & perditionis. Quod illi non ferentes, rapiunt hominem, & per triduum diris eum supplicij excruciant. Cumque iam ad mortem duceretur, exposuit fratribus Antonium id prædixisse, quòd ipse martyr futurus esset. Fuit eã res populo occasio, multa deinceps reuerentia beatum Antonium prosequendi.

Cap. 11.

Primus præ-
lector in
suo Ordine
fuit.

Lubrico ho-
mini præ-
stat reuer-
tã tanquã
futuro mar-
tyri.

Verax eius
prophetia.

Cap. 12. Fratribus quandoque in Prouincia ad Capitulum congregatis, vir sanctus de titu-
lo Crucis & dulcissimi Saluatoris passione praclaram habuit concionem. Eo autem
concionante, sanctissimus pater Franciscus, qui tum procul aberat in alia regione,
filijs suis in aëre mirabili quodam modo apparuit. Visus enim est vni ex illis, tan-
quam brachijs ad crucem extensis, velut approbando sermonem Antonij, indicare
quid fratres imitandum suscipere deberent, illisque benedicens, Crucis super eos sig-
num exprimere.

Cap. 13. In illo generali Capitulo, quo sacratissima beatissimi patris nostri Francisci re-
liqua ad eum locum, in quo nunc cum ea, qua par est, veneratione asseruantur,
translatæ sunt, qui fuit annus proximus ante obitum eius, ab omni fratrum regimi-
ne profusus absolutus est beatus Antonius, factaque ei est generalis potestas verbum
Dei vbicunque vellet, predicandi. Cum igitur eo tempore, quo conciones suas, quas
de Tempore vocant, conscripsit, Padua moratus fuisset, multamque erga se ciuium
fidem & benevolentiam esset expertus, mira erga eos deuotione affectus, primo li-
bertatis suæ cursu ad eos se conferre decreuit. Cumque eò peruenisset, Ostiensis
Episcopus eum hortatus est, vt conciones de sanctis quoque concionaretur. Itaque illi
morem gesturus, Padua voluit in illud opus incumbere. Sed sacro Quadagesimæ
aduentante tempore, videns vir Dei adesse tempus acceptabile & dies salutis, illud o-
pus intermisit, totumque se ad docendum pro concione populum, eius sermones mi-
rifice sitientem, applicuit, illisque quadraginta diebus quotidie concionatus est, non
sine multorum admiratione. Erat enim natura corpulentus, & ea cæsa perpetuò
laborabat incommoda valetudine: at tamen præ infatigabili animarum zelo, predi-
cando, docendo, confessiones auscultando, sæpissimè vsque ad solis occubitum ieiun-
ius permanebat.

Cap. 14. Vidit hoc & inuidit malignus dæmon, perpetuus bonorum studiorum hostis, & vt
virum sanctum à suo proposito deterreret, nocturnis illusionibus infestus ei fuit. Rē
non commentitiam refero, quam ipse vir Dei cum adhuc viueret, cuidam fratri
narravit. Nocte quadam sacræ Quadagesimæ, in exordio earum, quas diximus virū
Dei tunc suscepisse, occupationum, fessa laboribus membra somni beneficio nonni-
hil recreare volebat. Ecce autem impurus satan adest, & hominis Dei guttur tanta vi
comprimat, vt nisi diuinitus retardatus esset, haud dubiò eum profocaturus fuerit. At
ille beatissimæ matris Dei nomen inuocans, & fronti suæ viuifica Crucis signum im-
primens, simulque depromens hymnum illum, O gloriosa Domina, in fugam com-
pulsit nequissimum spiritum, & repente se sensit liberatum. Cumque fugientem illum
videre cuperet, oculos aperiens, totam illam, in qua cubabat, cellulam superni lumi-
nis splendoribus perfusam conspexit.

Cap. 15. Pergens deinde in suscepto per Quadagesimam concionandi labore ac studio,
populum habuit audiendi ipsum cupidissimum, ita vt certatim cunctis ad eum con-
fluentibus oportuerit quotidianas in ecclesijs stationes indicere. Sed cum nimiam au-
ditorum frequentiam ecclesiarum ambitus non caperet, compulsus est ad parentes
se se campos transferre, atque ita salutatis doctrinæ pluuia de spiritus abundantia ir-
rigare sitibundos. Confluxit autem eò ex vicinis vrbibus, castris, pagis, innumera pro-
pe hominum multitudo, salutem suam in illius doctrina spe non dubia collocans.
Surgebant intempesta nocte, & alij alios nitentur anteuertere, accensisque lumi-
naribus ad locum, vbi erat facturus verbum vir Dei, summa contentione propera-
bant. Cernere illic erat milites, matronas nobiles medijs noctis tenebris accurrere,
& qui in multam lucem prius stertere consueuerant, absque vilo tadio vel molestia
concionaturum vigiles expectare. Deponebant autem omnes cultiorem habitum, &
quæ ad ornatum spectare videbantur, vt ebanturque vestibus religiosis. Ipse quoque
Antistes Paduanus cum Clero suo virum Dei deuotè sequens, formaque gregi suo
factus ex animo, omnes suo egregiæ humilitatis exemplo ad accuratè auscultandum
incitauit. Itaque viro Dei loquente, tanto ab omnibus studio attendebatur, vt in tri-
ginta vel eo amplius hominum millibus vix murmur aliquod aut strepitus sentire-
tur. Tabernaculas suas mercatores non volebant patere cuiquam ad emendas merces,
nisi prius sancti viri concione absoluta: adeò feruebant illius audiendi desiderio. For-
minæ ex pietate & deuotione præcidebant forficibus parriculas è tunica eius, pro
reliquijs eas habituræ: & cui dabatur contingere simbriam vestimenti eius, is beatum
se arbitrabatur. Concione peracta, ab hominum irruentium vi defendi vix potuit,
nisi fortium virorum septus præsidijs, vel fugæ opportunitatem callidè exploraret,
vel

Abfoluitur
ab omni
fratru præ-
fectura.

Zelusani-
marum in
gens.

Cap. 14.

Pellit infe-
stū dæmo-
nem à se si-
gno crucis
&c.

Cap. 15.

Frequentis-
simū habet
auditoriu-
dum concio-
natur.

vel turbis tandem recedentibus, citra molestiam ipsi quoque abire liceret.

O quot ille tum odia inexpiabilia & implacabiles inimicitias ad pacem & concordiam reuocauit, quàm multos diuturna captiuitate miseris libertati restituit, quot ille res, per vsuras & nefariam vim alijs ereptas, restituendas curauit. Reddebantur pignora, remittebantur debita, in varijs negocijs consilia à viro Dei expetebantur, & promittebant omnes se staturos arbitrio illius. Compesciebantur scorta à flagitioso concubitu, fures & insignes pradones retrahebantur à contrectatione rei alienæ. Atque hunc in modum dies illos quadraginta felicissimè exigens, gratam Domino messem sollicitus adduxit. In tanta autem vndique concurrentium turba id fuit admiratione dignum, quòd nullus sese comprimentium clamor audiebatur, nulla cernebatur dissolutio, risus nullus, nullæ voces percipiebantur, nulli infantium vagitus, quibus vel parùm eius conciones interpellarentur. Stabant omnes arrectis auribus, intensissimis perpetuò in virum Dei oculis, sine vllò rudio cum multa deuotione eum sustinentes, perindè ac si non homo, sed angelus lapsus è summò caelo, ad illos concionaretur. Neque id mirum, quandoquidem tanta illum Dominus gratia perfuderat, vt lingua facundissima, voce clarissima, sua verba instar tubæ cuiusdam expromens, ab omnibus & audiretur & intelligeretur. Nec id admiratio ne vacat, cum in longinqua regione natus & educatus multo tempore fuisset, quòd Italico idiomate adeò politè potuit, quæ voluit pronunciare, ac si extra Italiam nunquam posuisset pedem. Tantam verò vtriusque sexus multitudinem ad confitenda peccata sua remisit, vt nec fratres, nec alij sacerdotes, qui non pauci eum comitabantur, illis audiendis sufficerent. Dicebant autem, qui ad agendam poenitentiam veniebant, diuino iussu admonitos & ad Antonium transmissos, id se in mandatis habere, vt per omnia eius consilijs parerent. Nonnulli post eius decessum è vita, quibusdam fratribus secretius dixerunt, beatum Antonium ipsis dormientibus apparuisse, & nomina fratrum, ad quos illos mittebat, indicasse. Die quodam sancti viri concione adeò quidam mente compunctus fuit, vt cum ad confitendum peccata sua ex eius consilio se compararet, præ suspirijs & singultibus nec vnum posset verbum proferre. Cumque vir sanctus ei diceret, vt peccata sua in scripta redigeret, eaque ipsi legenda offerret, fecit ille vt erat iussus. Sed cum chartulam vir Dei acciperet, ita scripturam omnem abolitam & prorsus oblitteratam inuenit, ac si prorsus nihil scriptum fuisset. Cœperunt tum primum homines cateruatim sese verberando, & pia cantica deuotè depromendo procedere. Atque ea laudabilis consuetudo, à tanto auctore profecta, deinceps suis est aucta incrementis, ita vt in omnibus ferè Italia locis accuratissimè hodieque obseruetur.

Cap. 16.
Efficacia &
fructus concionũ eius.

Mira profectò sunt hæc, à tam multis potuisse eum intelligi.

Multi se piam verberationibus afficiunt.

Cap. 17.
Cant. 2.

Luc. 21.

Est malleus hæreticorum

Fuit autem viri Dei id præcipuum semper studium & conatus perpetuus, vt perniciosissimas vulpeculas, quæ demoliantur vineam Domini Sabaoth, nempè hæreticos pestilentes & falsas eorum doctrinas, pro viribus oppugnaret, funditus destrueret, ac radicibus extirparet. Hæresiarchas quosdam in publicis disputationibus Arimini, Tolosæ & Mediolani palam conuicit, & errores eorum coram omnibus confutauit. Adeò enim instructus erat & efficacibus scripturæ diuinæ sententijs, & solidis ac perspicuis rationibus, vt qui nefanda essent hæresi imbuti, coram illo consistere aut os aperire non auderent, ita vt ad illum quoque pertinere videretur, quod Dominus promisit discipulis suis: Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij veritatis. Detegebat mirum in modum hæreticorum fraudes & versutias, conatus retardabat, errores abominandos cum multa vituperatione traducebat. Nec facilè quenquam ea tempestate vspiam inuenire licuisset, quod ipse quoque publicè fatebatur, qui tam acriter & perpetuò illos insectaretur, tamque continuam persecutionis procellam illis excitaret. Vnde factum est, vt passim ab omnibus indefessus hæreticorum malleus diceretur. Nec sine fructu fuit labor viri Dei, plerisque hæreticis cum ipsorum fautoribus ad veritatem & obedientiam sanctæ matris Ecclesiæ reuertentibus. Quod vt magis perspicuum fiat, præter illum, quem Arimini conuersum diximus, Bonouillum nomine, alium quendam hic commemorabimus hæresiarcham insigniter perfidiosum quem vir Dei stupendo miraculo ad sanitatem reduxit. In partibus Tolosanis quandoque incidit in disputationem acerrimam cū perfidissimo quodam hæresis architecto de salutifero sacramento Eucharistiæ. Iam penè vicerat hominem, parumque aberat, quin ille Catholicæ veritati accederet, cum post multa & varia, per quæ elabernitebatur, argumēta in hæc ille verba prorupit: Missa faciamus verba, & ad res veniamus. Si tu

mi.

miraculo testatum efficere poteris, in Eucharistia verum haberi corpus Christi, & omni perfidia abiurata, mox ceruices meas Catholicae fidei iugo submittam. Respondit vir Dei cum multa fiducia: Confido in Christo Salvatore, me pro tui & aliorum conuersione id, quod postulas, ab eius misericordia impetraturum. Tum surgens haereticus, & manu silentium indicens, ait: Ego iumentum quoddam triduana inedia macerabo: post triduum verò producam illud in populi conspectum, & paratas escas ostendam illi: tuque stabis ex aduerso cum tuo illo, ut dicis, corpore Domini: Si iumentum posthabito pabulo suo, properauerit ad adorandum Deum suum, Ecclesiasticae fidei totus accedam. Assensit ijs vir Dei absque mora. Iam dies praefixus aderat, & in plateam latissimam vndique fiebat hominum concursus.

Cap. 18. Adest etiam vir Dei Antonius, ingenti Catholicorum frequentia stipatus: nec abest haereticus cum nequissima suorum caterua. Propè aderat facellum, in quod vir sanctus ingressus, cum multa deuotione obtulit Missae sacrificium. Eo peracto, egreditur ad populum, cum summa reuerentia gestans corpus Domini. Producitur è conclaui mulus benè famelicus, congruumque illi pabulum offertur. Tum imperato silentio, vir Dei cum multa fiducia bruto illi animanti ita dixit: In virtute & nomine creaturis tui, quem in manibus, licet indignus, re vera teneo, tibi praecipio, ut confestim humiliter huc accedas, & eam, quam par est, illi praestes reuerentiam, ut hinc perspicue intelligat peruersitas haereticorum, omnem creaturam suo subdi creatori, quem dignitas sacerdotalis in altari contrectat. Necdum Christi seruus dicendi finem fecerat, & ecce iumentum illud, neglecto pabulo, vsque ad poplites submissò capite accessit, & coram illo viuifico corporis Christi sacramento genu curauit. Mox immenso gaudio exultant catholici, haeretici dolore animi contrahuntur. Laudatur & benedicitur praepotens Deus, fides catholica extollitur, haeretica prauitas pudore afficitur & opprobrio sempiterno. Haereticus autem ille coram omnibus abiurata perfidia, sanctae Ecclesiae mandatis deinceps paruit.

Insigni miraculo mulus adorat Eucharistiam. Vt tibi haeretice.

Cap. 19. Quodam tempore Romam innumera diuersarum gentium multitudo venerat, condonationes siue indulgentias Paschales promeritura. Erat tum in vrbe vir Dei Antonius propter negocia quaedam, voluitque summus Pontifex, ut ad peregrinos illos haberet concionem. Renouatum illic cernerè licebat praclarum illud miraculum, quo olim in Pentecoste Apostolos illustrauit Christus. Nam beati viri linguam ita instruxit gratia Spiritus sancti, ut singuli & aperte audirent, & planè intelligerent idioma regionis suae, in quo & nati & educati fuerant, quemadmodum multi ex ijs postea pro certo affirmarunt.

Act. 2.

Eximium miraculum

Cap. 20. Eo tempore, quo apud Montem Pessulanum vir sanctus praeegebat, quodam solenni die concionabatur, omni & Clero & populo auscultante. Sermonem inchoato occurrit animo, se officium quoddam sibi iniunctum, alteri non demandasse. Moris illic erat, ut in praecipuis Dei solennitatibus duo insignes fratres sub summo sacrificio Alleluia canerent: quod officium tum incumbere viro Dei. Itaque magno quodam moerore affectus, in pulpitem, caput cucullo operiens, sese reclinabat, & coram omni illa auditorum frequentia sic aliquandiu permanfit. Interim mirabili quodam modo illud officium peregit, quemadmodum olim sanctus Ambrosius legitur beatissimi Martini funus, licet procul corpore abesset, curasse, & sanctus Franciscus, ut supra annotauimus, fratribus suis in Arelatenfi conuentu siue Capitulo apparuisse. Eo autem munere diligenter perfunctus, ad se redijt vir Dei, & sermonem inchoatum egregiè profecutus est.

Cap. 21. Eiusdem modi quippiam etiam apud Lemouicenses illi contigisse ferunt. Vbi cum in nocte natiuitatis Christi in summa aede concionandum ei esset, & eodem tempore nona in nocturno officio lectio apud fratres in suo monasterio recitanda: cum vtrūque simul praestare non posset, rogauit Dominum, ut in sua virtute suppleret, quod humana ope fieri nequiret. Et ita eodem tempore & lectionem illam in fratrum Choro visus est legere, & in primario templo concionem habuit.

Cap. 22.

Alio tempore cum à praedicatione rediens, & per solitudinem iter habens, populi applausus declinaret, mulier quaedam via compendia captans, & virum Dei per deuia quaerens, filium suum brachijs & cruribus à primo ortu contractum ad eius pedes abiecit, cum multis lachrymis rogitans, ut Crucis signum in illum exprimeret, nihil dubitans hoc facto ilico filium sanatum iri. Sed cum vir sanctus praemulta modestia & humilitate id recusaret, illa flens largius, & preces multiplicans, clamare coepit: Domine pater Antoni, miserere mei. Tandem vir pius & matris afflictione & filij calamitate

mitate permotus, tum etiam flexus precibus focij sui fratris Lucae, eius perpetui comitis, scientia & sanctitate praecleari, Crucis signum in Christi nomine in agrum puerum edidit, & ille eodem temporis puncto sanus & incolumis surrexit. Porro vir Dei non hoc suis meritis, sed mulieris fidei adscribens, rogauit eam, vt dum ipse esset in viuis, nulli id propalaret.

Crucis signo
contractum
puerum sa-
nat.

Puella quadam annorum quatuor, pedum officio carens, insuper morbo caduco laborans, crebro volubatur spumans, & ad terram se miserandum in modum allidens. Contigit autem, vt pater eius Petrus nomine, cum illam gestaret in vlnis, ab insperato obuum haberet patrem Antonium a concione reuertentem. Itaque obnixè eum rogat, vt signum vitalis Crucis edat in puellam. Ille cernens hominis synceram fidem, a capite vsque ad pedes Cruce eam consignat, & derepentè fit sana.

Cap. 23.

Itè morbi-
dam puellā

Matrona quadam nobilis virum Dei cum ingenti populi multitudine extra oppidum sequens, vt in agro concionaturum audiret, in angusta quadam platea in densissimum lutum decidit, nouis ijsque non parui precij vestibus induta. In ipso autem casu se Deo & sancto viro commendans, ex luto ita surrexit munda, vt omnes in admirationem versi, Deum & fidelem seruum eius mirificè predicarent.

Cap. 24.

Alia quadam pia foemina in Francia, virum Dei pro habenda concione extra urbem exeuntem sequi desiderans, a marito malè valente non permittebatur. Fuit hoc illi molestissimum, & cum concioni interesse non liceret, ascendit in solarium domus suae, & ex fenestra ad locum concioni destinatum cupida respexit, vt vel sic non nihil suo desiderio satisfaceret. Accidit tum res admiratione digna. Cum enim ad duo miliaria abesset locus ille, vocem viri Dei praedicantis audiuit. Cuius suauitate delectata, haerit diutius ad fenestram, quam vir eius ferre possit: qui etiam eo nomine obiurgauit eam, sed illa se respondit patrem Antonium audire concionantem. Quod ille audiens, irrisit eam, delirare illam existimans. Illa contra asserente se optimè audire eum, ascendit vir ad fenestram eandem, & etiam ipse viri Dei vocem meritis fidelis conuigis percepit, atque ab eo die nunquam ex illius concione abesse voluerunt.

Cap. 25.

Auditur
vox eius
procul per
miraculum

Cum beatus vir ex Tolosano Lectore & Podiensi Guardiano factus esset Custos Lemouicensis, & per regnum Franciae proficiscens concionaretur, tandem ad Bituricensis urbem peruenit. Vbi cum die quodam praedicaret populo, tam frequens habuit auditorium, vt nullus intra oppidum locus esset tantae multitudinis capax. Canonici igitur cum populo instituta processione in agrum latissimum exierunt. erat aestiuum tempus. Sub ipsa autem concione immanis orta tempestas, fulguribus & tonitruis existentibus, omnes imminente pluuia fugere compulsi. Sed vir Dei cernens illos fugam meditantes, alta voce dixit: Sitis bono animo, nec vos loco moueatis. Ne gutta quidem pluuiae quenquam vestrum continget. Tum illi verbis eius fidentes, nihil se mouerunt. Interim pluuia & grando crassissima praecipit ex caelo prouens, omnes illos prorsus intactos reliquit, ne locum quidem, in quo stabant, madefaciens, cum tamen eum vndiq; instar muri ambiuisset. Ad tam insigne miraculum omnes gratias egerunt Deo, & virum Dei deinceps in multa reuerentia habuere.

Cap. 26.

Grando &
pluuia non
contingunt
auditorios
concionis
eius.

Concionante quandoque viro Dei ad sex miliaria extra urbem Podiensem, absolute sermone quidam viri fideles vinum & alia quadam ei miserunt. Quod vinum gustans matrona quadam, cum eius palato non federet, festina domum abiit, melius vinum allatura. Qua in re tam fuit sollicita, vt vasis epistomium apertum relinqueret, manaque ferens vertibulum siue partem illam, qua epistomium obturatur, ad hominem Dei properaret. Ad quem vt accessit, vidit in manu sua instrumentum illud, sensitque se non clausisse epistomium: moxque domum reuersa, totum cellarium vidit vino perfusum. Confidens autem meritis sancti viri, in epistomio reposuit vertibulum, statimque dolium adeo est vino repletum, vt exundaret.

Cap. 27.

Vas vacuū
redundat
vino.

In vsurarij cuiusdam exequijs vir Dei concionaturus, thematis loco accepit illud ex Euangelio: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Sub concione autem inter cetera ait: Mortuus est hic diues, & sepultus est in inferno. Ite ad thesaurum eius, & in illius medio inueniuntur cor eius, corpore iam humato. Abierunt hominis parietes & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorum eius inuenerunt.

Cap. 28.
Matth. 6.

Res sanè
terribilis.

Quodam solenni die vir sanctus concionabatur, & quadam nobilis domina auidè auscultabat. Cernens hoc impurus satan, vt fructum concionis ab ea excluderet, curforis speciem praese ferens, ad eam cum literis venit, aitque filium eius ab hostibus captum & interfectum. Eas maligni hostis versutias spiritu cognoscens vir Dei, (nam corporeis auribus nihil huius perceperat) coram omnibus dixit: Nihil timeas Do-

Cap. 29.

Malignitas
demonis.

mina.

mina: filius tuus & viuit, & rectè valet: Curfor autem iste, diabolus est. Ad quas voces instar fumi ille egregius cursor euanuit.

Cap. 30. Cùm Paduæ degeret vir Dei, Vlyssonæ duo ciues in expiabili odio se mutuò prosequerantur: è quibus alter iuxta aedes parentum beati viri manebat, & cùm hora vesperatina filium hostis sui in platea inuenisset, per summam crudelitatem iugulauit, & in tempesta nocte in horto parentum viri Dei, facta fouea, eum sepeliuit. Cùm autem nobilis esset is, cuius filius casus erat, inquisitum est diligenter, & repertum eius filium illac tranfisse, vbi eius inimicus morabatur. Itaque eius domo & horto lustrato, nihil compertum est. Itum est ad vicinas aedes, & in horto illarum pueri cadauer inuentum est. Itaque pater sancti viri cum tota familia coniectus est in vincula, tanquam reus car-

dis illius. Id verò vt per spiritum Paduæ cognouit vir Dei, vesperi à Guardiano petijt copiam exeundi, quæ illi negata non est. Eadem nocte magno miraculo Vlyssonam perductus est, & proxima luce ad Iudicem se contulit, rogans vt infontes è vinculis dimissos pateretur abire domum. Illo modis omnibus recusante, petijt cadauer perempti pueri ad se adferri. Quo allato, iussit surgere puerum & dicere, num à parentibus ipse occisus esset. Ille surgens, dixit eius cædis illos prorsus confcios non esse, atque ita discedendi est illis facta potestas. Mansit toto illo die cum parentibus suis vir beatus, & manè angelico ministerio Paduam reductus est.

Cap. 31. Quando ad populum concionabatur eximius præco Christi, sermo ex illius ore tanquam ex ardenti camino proficiscens, mirabiliter solebat mouere auditores, ipsaque animorum penetrare medullas, & multam in ijs deuotionem & compunctionem, vitiorumque odium & detestationem excitare, ita vt plerunque alter alteri diceret cum multo gemitu: Heu me miserum, qui nunquam antehac isthuc putarim esse peccatum: quod si sciuissem, certè nunquam illud admissem: mutuòque se hortabantur ad faciendam confessionem, ad suscipiendas peregrinationes religionis ergò, ad ieiunia certis diebus amplectenda in honorem matris Dei, aut similia pietatis studia sectanda. Quis verò possit dicendo consequi, quæ illic fusæ sint lachrymæ, quæ ab imo pectore ducta suspiria, quæ pectorum tunsiones in obstinatis peccatoribus conspèctæ? Adeò enim Dominus mirificauit sanctum suum, vt non solum v'statit quotidie coruscaret miraculis, sed etiam inaudita ab eo signa eederentur. Sicut enim beatus Nicolaus fertur per visum apparuisse Constantino Magno, eiusque, præfecto, minasque intèrtaisse, nò dimitterent homines innoxios in carcerem coniectos: ita hic vir beatus, quos per peccatum cernebat à maligno dæmone victos detineri, & ad mortem tendere se piternam, ijs liberandis præcipuam nauabat operam. Et solebant nonnulli venire ad fratres, cùm adhuc viueret vir Dei, & pro certo affirmare, ipsis in lecto iacentibus apparuisse eum, & dixisse: Surge Martine, surge Agnes: abi ad illum fratrem, & hoc siue illud peccatum ei confitere, quod tali in loco perpetrasti, cuius nemo præter Deum cõscijs erat. Qua ratione peccata prorsus occulta expiata fuere.

Cap. 32. Paduanus quidam viro Dei confitens peccata sua, inter alia exposuit ei, quòd matrem suam tanta vi trussisset pede, vt illa compulsa fuerit cadere. Id audiens vir sanctus, omnis malitiæ hostis capitalis, cum quodam spiritus feruore dixit: Pès, quo pater aut mater percutitur, meritò quamprimùm deberet amputari. Quod ille homo simplex perperam accipiens, ilicò domum abijt, & pedem amputat. Mox per omnium orationem volitat crudele facinus, & ad virum Dei refertur. Qui absque mora adijt hominem, & post oblatas Deo preces, Crucis signo expresso, iungit pedem tibiæ, & aliquandiu lenit sacris manibus suis. Confestim surgit homo incolumis, ambulans & exiliès, & laudans Deum, & ingentes agens gratias seruo eius fideli Antonio.

Cap. 33. Tyrannidem apud Veronenses occupante immanissimo illo Ecelino Romano, cùm didicisset beatus Antonius multam eum hominum cædem per summam crudelitatem Verona fecisse, intrepidus illum accessit, atque his verbis compellauit: Immiter cernicibus tuis tyranne saeuissime & rabide canis horrenda sententia Dei. Quousque non temperabis tibi à fundendo infontium hominum sanguine? pluraque his similia voce liberrima in faciem ei dixit. Qui verò aderant, nihil expectabant aliud, nisi illum more suo iussurum, vt trucidaretur: sed secus euénit. Nam omni posita feritate, instar ouis, ad collum suspensa zona, coram viro Dei humili prostratus, culpam suam humiliter edixit, omnemque pro illius arbitrio promisit emendationem: adiecitque: Viri commilitones, nò vobis isthuc mirum videatur. Nam reuera diuinum quèdam vidi fulgorem ex huius vultu vibrari, qui adeò me perterrui, vt me repentè in tartarum demersum iri vererem. Ex illo tempore multa erga hominè Dei deuotione fuit, & quoad

Nota infigne miraculum.

Item aliud.

Cap. 31. Effectus concionæ eius.

Nota.

Pedem trisecatum restituit.

Cap. 33. Ecelinus tyrannus Veronensis.

Mirè conuertitur.

& quoad vixit, à multis malis, quæ alioquì, sicut ipse fatebatur, fecisset, illo retrahente, abstinuit.

Potest de beato viro non absurdè dici, quod de filio suo Iacob dixit Isaac patriar.
cha: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Adeò enim ca-
lestis benedictionis gratia perfusus erat, & virtutum odoriferis floribus mirificè or-
natus, vt esset humilitate præcipuus, sapientia clarissimus, eloquentia mellitissimus,
charitate feruentissimus, paupertate insignis, omni morum elegantia illustrissi-
mus, honestate præcellus, sermone placidus, conuersatione humanissimus, denique
in omnibus & Deo & hominibus gratus. Moderatione autem siue discretionem, quæ
est virtutum omnium parens, sine qua virtutes abeunt in vitia, præclarè in primis vsus
est in concionibus, in dandis consilijs, in recipiendis confessionibus, denique in dictis,
factis & rebus omnibus, vt nihil in eo posset animaduerti huius virtutis sale non con-
ditum. Solebat sine personarum acceptione omnibus fidelem nauare operã, vt è pec-
catis extraherentur, & quibuslibet poscentibus opitulari nunquam desijt viuens in ter-
ris, vi nec hodieq; cessat post obitum suum, vt res ipsa testatur.

Et ipsum quidem obitum suum longè antè præsciuit: sed ne fratres mœrore affice-
rentur, illis indicare noluit. Decimoquinto ferè ante mortem suam die, cum è quodã
colle contempleretur amœnam Paduæ planitiem, exultans spiritu, sitù vrbs eius mi-
ris vehebat laudibus. Versus deinde ad fratrem itineris sui comitem, multo honore
ciuitatem illam breuè affectum iri prædixit, non tamen exprimens, cuiusmodi ille ho-
nor futurus esset. Sed ab illius obitu vsque in præsens gratulatur vrbs illa felici rerum
experimento, quando propter viri Dei præclara merita innumerabilium hominum
frequentia visitatur, egregijs præconijs & eximijs muneribus cohonestatur, dum the-
saurum illum miraculorum signis inelytum obtinet, rei propè incomparabilis titulo
gaudet, in suo Antonio tot miseris opitulatur.

Cum iam messis instaret, & vir Dei sciret colligendis frugibus populum occupatum
iri, statuit ad tempus concionibus superfedere. Pertasus verò crebri cum secularibus
hominibus congressus, extra oppidum ad locum quendam solitarium, quem S. Petri
campum vocant, secessit, Deo & sibi vacaturus. Nec verò mediocriter eius aduentu
exhilaratus Tiso vir nobilis, in cuius ditioe erat locus fratrum, multa humanitatis of-
ficia propensissimo animo illi præstitit. Habebat is locum quendam nemoribus con-
situm, haud procùl à domo fratrum: in quo erat arbor procera, ex cuius trunco sex ra-
mi emerferant, coronæ speciem referentes. Eam vir Dei conspicatus, Cellulam sibi
super eam extrui voluit, quòd solitudini & quieti opportunus ille locus videretur. Id
vbi Tiso ex fratribus cognouit, ipse suis manibus viro Dei & duobus socijs eius tres
Cellulas cum multa deuotione confecit. In ea igitur Cellula vir Dei vitam degens so-
litariam, instar apìs sedulæ lectioni scripturæ sacre & contemplationi vacabat. Atque
hæc inter mortales illius extrema fuit habitatio.

Iam igitur separatus ab hominum turbis, viuebat sibi, sanctis meditationibus & fer-
uentibus precibus intentus, vt spiritum ab omni rerum terrenarum cõtatione repur-
garet, & si qui pulueres ex hominum secularium conuiuio & cõsuetudine, vt assoler,
illi aliqua ex parte inhæsisserent, eos lachrymis cõpunctionis & capillis sanctæ contem-
plationis abstergeret, celestis patriæ propediem ciuibus felicissimè cõiungendus. Cum
autem die quadam è sua cellula prandij hora descēdisset, cum fratribus pro more dis-
cubuit. Facta verò est illic super eum manus Domini, cœpitq; repentè totius corpo-
ris viribus destitui. Morbo autem magis ac magis inualescente, fratrum manibus sus-
tentatus, à mensa surrexit: sed cum facientes artus sustinere non posset, in cuiusdam
lectuli stramenta se præceps inclinavit. Sentiens itaq; corporis dissolutionem immi-
nere, accito ad se socio suo fratre Rogerio, dixit ei: Si tibi consultum videretur, frater,
ob vitandum horum fratrum grauamen, Paduam me conferam ad beatæ Mariæ lo-
cum. Quod cum fratri illi placeret, in currum imponitur vir Dei, fratribus quidem lo-
ci illius, ne ipsos desereret, obnixè contendentibus. Qui tamen vt viderunt eius ani-
mum flecti non posse, passi sunt, licet inuiti, eum abire. Iam verò ad urbem propiùs
accedenti alius quidam frater obuiam venit, qui illum inuisere constituerat. Is vt vi-
dit eum in vehiculo valde affecta valetudine, hortabatur ne propter ciuium impor-
tunitatem in urbem ingrederetur ad fratres de S. Maria, sed diuerneret potiùs ad Cel-
lam fratrum, iuxta monasterium pauperum dominarum commorantium, & eis diuina mi-
nistriantium. Assensit vir beatus, seq; eò perducì curauit. Paulatim autem in crescente
ægritudine, ad extrema festinauit: cumq; non nihil quicuisset, facta confessione, hym-
num

num illum de beata Maria, O gloriosa Domina, canere cœpit. Deinde sublatis oculis, aliquandiu sursum diligentissimè intentos eos tenuit. Cum autem interrogaretur, ecquidnam ita adspiceret, respondit: Video Dominum meum. Cercantes igitur fratres, qui aderant, felicem eius exitum adesse è proximo, sacræ vnctionem ei impendere voluerunt. Vt aut vidit sanctus vir fratrem ex more sacrum oleum apportantem, intus in eum, ait illi: Hanc vnctionem ego habeo intra me: etsi autem necesse non est vt hæc mihi extrinsecus adhibeas, at placet tamen & utilis est. Suscepit igitur sacram vnctionem, extensisq; manibus & palmis inunctis, psalmos, quos pœnitentiales vocant, cum fratribus perlegit. Inde quasi dimidia elapsa hora, inter manus adstantium dormienti similis leniter expirauit, & anima illa sanctissima, carnis ergastulo absoluta, in abyssi claritatis absorpta est. Corpus planè dormire videbatur, manibus in candorem & colorem pristinum mutatis, & membris omnibus ad nutum cõtractantium flexibilibus. Agebatur tum à Christi incarnatione annus 1231. & dies Iunij 13.

Cap. 38.
Abbas Vercellensis.
Eodem autem die celeberrimus ille Abbas Vercellensis, sacræ lectioni & diuinis meditationibus intentus, solus erat in cubiculo. Eum vir Dei, cum esset in corpore, præcipue charum habuit, maximè quòd olim in Theologia illum instituisset, & vicissim ab illo ex libris Dionisij de rebus altissimis instructus fuisset. Et ille quidem Abbas in conuentu fratrum suorum hoc viro Dei perhibuit testimonium: Frater, inquit, Antonius Ordinis illorum fratrum, de pura Theologia sensu mystico hausit plenissimè, diuini radij gratia illustratus. Porro in Abbatis eius cubiculum vir Dei subito ingressus, post

Ei apparet vir sanctus.
mutuam salutationem ait illi: Ecce domine Abba, relicto a seculo apud Paduam, festinus ad patriam proficiscor. Laborabat tum Abbas grauius ex gutture: sed vir Dei leniter eum attingens totum illud incommodum repente depulit, & disparuit. At ille purans eum ad natale solum iter intendere, ignarus prorsus obitus illius, surgit, & ex famulis monasterij perquirat, vbi sit frater Antonius. Stupefacti illi, respondent se nescire, Abbate asserente se pro certo eum vidisse, & ex suo cubiculo quamprimùm eum exiisse, missus est quidam ad fratres, vt ex illis cognosceretur, num quid de Antonij aduentu comperissent. Vbi ille reuersus, fratres dixit nihil eius nosse, Abbas tandem ad se rediens, certissimè cognouit Antonium migrasse ad cælos: tempusq; annotans, post eà didicit, eodem die & hora eum decessisse, quo in cubiculo apparuerat, sicut ipse fratribus non sine lachrymis narrauit.

Cap. 39.
Pueri miro modo mortem eius produunt.
Cum iam abijisset à vita beatus vir, noluerunt fratres ad hominum notitiam illic id perferri, ne populus subito ad ipsos accederet: sed latere non potuit. Pueri enim nemine quicquã sciende de eius morte, per vrbe cateruatim incedentes, clamabant: Mortuus est pater sanctus: mortuus est Antonius. Mox in oēs vrbis angulos rumor ille peruenit, & populus certatim neglectis laboribus, vt suosq; alebant, in star apud aduocatum ad domum fratrum, eamq; circundat vndiq;.

En quàm charus Paduanus fuit vir Dei.
In primis verò ciues, ad pontis caput habitantes, cum armata iuuentute accurrunt, ocyus impedituri ne quis beati corpus rapiat. Omnium ibi lamentabiles voces & gemitus audiuntur, lugentium orbitatem suam. Maximè verò plorabant se tanto patre destitutas forores, quas pauperes dominas vocant, quæ etiam multum egerunt apud primarios eius ciuitatis viros, vt liceret ipsis apud se retinere corpus sancti viri. Sed repetebant illud fratres, ad S. Mariam degentes, apud quos etiam sepeliri voluit vir Dei, idq; adeo, vt sub mortem fratri cuidã ipsi assistenti præceperit, modis omnibus daret operam, vt corpus eius ad S. Mariæ ecclesiam deportaretur. Itaq; instabant fratres isti, & sacrum corpus absportare volebant: sed ciues de pontis capite illis resistebant, & nec attingere quidem permittebant corpus. Interim etiam augment armatorum numerum, qui noctes & dies aduigilent, ne inde auferatur. Tum fratres nescij quid facerent, ad eunt ciuitatis Episcopum, eique rem rotam permittunt. Episcopus Canonicis conuocatis, singulorum super hac re sententiam inquirat. Multi videbantur in eam ire sententiam, vt pauperibus dominabus corpus sancti viri relinqueretur. Tandem Episcopus non negligendas putans preces fratrum rationi consentaneas, magistratui vrbe præcipit, vt fratribus in deportando corpore pro viribus adiumento sit.

Cap. 40.
Interea dum hac geruntur, pars ciuium de pontis capite valde inflammantur desiderio humandi sacri corporis, neglectoq; magistratu in veritum maiori contentione nituntur, inuicantq; seniores & amicos, vt ipsis auxilio sint. Deniq; inter se vnanimiter statuunt, se suaq; omnia in præsens mortis & excidij discrimen cõijcere potius, quàm

Nota studii.
sinant ex eo loco tolli corpus viri Dei. Et quod mirum videri queat, adeo in hac re feruebant, vt quidam eorum odium inueteratum & bella intestina, quibus inter se multo tenu-

to tempore fauierant, planè ex animis abiecisse viderentur, tantum vt illud sacrum pi-
 gnis retinerent. Et ne cuiusquam fraude aut machinis illo fortassis priuarentur, com-
 municato inter se consilio, illud rapere moliebantur. Sed quòd præsens non esset Mi-
 nister prouincialis, ad cuius nutum fratrum cõtrouersia pendeat, seniores quosdam
 è ciuibus rogabant fratres, vt ad illius aduentum paulisper à suo proposito desisteret,
 eiusq; arbitrio omnia permitterentur. Placuit hoc ciuibus, & omnes illi sententiæ ac-
 cedebant. Nocte incumbente, fratres emissis turbis, claudant ostia domorum, & dili-
 genter vètibus & seris ea obfirmant. Et ecce media nocte clamor ingens exiit, & im-
 portuno desiderio turbæ inhiant ad videndum corpus sancti viri. Iraque ostia perfrin-
 gunt: sed cum iam tertio id fecissent, nulla ratione in domum ingredi potuerunt, sta-
 bantq;, vt ipsi met fassi sunt, aperti ostijs stupefacti: & cum domus plena esset lumini-
 nibus, aditum videre non potuerunt. Manè factò, per multi ex vrbe, castris, pagis & lo-
 cis vicinis accurrunt, & quibus datur vel semel vtcunq; cõtingere sacrum corpus, bea-
 tum se credit. Qui autem præ turba tangere non poterant, zonas, annulos, monilia, cla-
 ues & cætera ornamenta per fenestras & ostia passim porrigebant, vt contactu sanctif-
 simi corporis sanctificata reciperent.

erga eius sa-
 crum corpus.

Præclarum
 miraculum

Pendente interim propter Ministri absentiam negotio, fratres propter astium ca-
 lore corporibus infestum, in capsâ lignea sacrum corpus conditum, in foueam de-
 ponunt, leuiter illud humo operientes. Mox rumor exit in populum, raptum esse sa-
 crum corpus. Aduolant igitur omnes furibundi in domum fratrum cum fustibus &
 gladijs, sepes & ostia euertunt, properant ad locum, in quo erat corpus, nec cessant à
 suo conatu, donec capsam illam inuenirent. Sed nec sic credunt in ea haberi corpus,
 licet fratres id asseuerarent. Tandem aduenit Minister, ad cuius reditum tota vrbs sus-
 pensa hærebat. Ab eo igitur ciues de pontis capite corpus sancti viri petunt instanter,
 addunt etiam minas, vt terroribus frangant fratres, affirmantq; se nullius periculi cau-
 sa à sententia discessuros. Videns Minister temeritate illos duci, cum multa cautione
 & modestia dicit ad eos: Nihil quidem iure hic reposcere potestis charissimi: sed si de
 indulgentia agitur, de fratrum consilio faciemus, quod Dominus inspirabit. Interim
 ne aliquam possitis suspicari fraudem, vobis permitto custodire locum, in quo beati
 patris corpus quiescit. Manè alterius diei Minister adit Magistratum, & conuocato se-
 natu, humiliter opem & consilium implorat. Magistratus de communi omnium sen-
 tentia custodes adhibet loco sacri corporis, & sub poena centum librarum cauet, ne quis
 vim afferat fratribus, aut armatus ad eum locum accedat, donec Episcopus & Clerus
 quid fieri oporteret, statuerent. Altera luce Episcopus in eam curam & cogitationem
 diligenter incubuit, & audita vtraq; parte, tandem voluit, vt omnia ex Ministri volun-
 tate fierent: iussitq; vt & Clerus & populus omnis die crastino ad efferendum sacrum
 corpus summo manè conuenirent: Magistratui quoq; præcepit, vt fratribus, ne quid
 parerentur molestiæ, sua ope adessent. Magistratus libenter iussa capescit, & ex aduerso
 fluminis, quod Cellam fratrum ambit, ex nauibus & lignis celeriter curat pontem cõ-
 fici, ne ciues de pontis capite animis commouerentur, si cernerent corpus per suos fi-
 nes deferri. At illi nihilo minus versi in seditionem, pontem illum dissipant. Ea res to-
 tius ciuitatis animos concitauit, quòd tanta temeritas ad omnium iniuriam redunda-
 ret. Itaq; armis muniti, omnes proficiscuntur contra illos pontis euerfores, & hi non
 minus fidenter ad arma se parant, omni periculo contempto.

Cap. 4a

Cap. 4e.

Videntes autem fratres tantum vrbs totius discrimen, magno timore correpti
 sunt: nec minus terrebantur pauperes dominae, sua culpa eas turbas concitatas afferen-
 tes. Tum verò Magistratus illum populi tumultum non ferens, omnes voce præconis
 ad palatium conuocat, & pontis euerforibus interdicit, ne ea die ausi sint redire ad æ-
 des suas. A motis ergo illis seditionis authoribus, Episcopus cum Clero, Magistratus
 cum militibus & innumera populi multitudine, institutus vsque ad sacri corporis lo-
 cum processionibus, cum hymnis & canticis spiritualibus per medium capitis pontis
 ad ecclesiam sanctissimæ matris Dei idem beatissimi viri corpus mira omnium exul-
 tatione transferunt. Supponebant autem feretro humeros suos primarij viri ciuita-
 tis & magistratus, beatos se existimantes, qui loculum vel leuiter attingere mereren-
 tur. Quotquot autem cereos habere potuerunt, eos accensos manibus ferebant: quo-
 rum tanta erat copia, vt eorum lumine quasi tota vrbs inflammata videretur. Vbi
 ad perpetuæ Virginis templum ventum est, Episcopus sacrificium fecit: eo pera-
 cto, & exequijs celebratis, quinto ab obitu eius die terræ mandatum est sanctissimum
 corpus.

Trãsfertur
 sacrum cor-
 pus hono-
 rificentissi-
 me.

Cap. 43.
Multis co-
ruscatur mira-
culis.
Esa. 35.

Nota deu-
tionem.

Milites, pro
nobilibus
author ac-
cipere vide-
tur.

Ex longin-
quis regio-
nibus con-
fluunt ad sa-
crum corpus.

Nota.

Refertur in
sanctos.

Cap. 45.
Nota rem
miram.

Eodem ipso die, tempestate illa in tranquillitate redacta, cœperunt miraculorū cornuscare signa, ita ut quouis affecti morbo, ad contactum tumbæ viri Dei mox reualescerent: qui verò præ turba propius accedere non poterant, coram omnibus etiam in platea sani euaderent. Ibi reuera oculi cæcorum aperiebantur, aures surdorum patebant, claudus sicut ceruus saliebat: ibi soluta mutorum lingua, velociter & planè Deo laudes promebat: deniq; omne genus ægritudinum depellebatur, & optata diuinitus beneficia impetrabantur. Porro ciues illi de capite Pontis, qui pontem destruxerant, lachrymis infusi & detractis calceamentis, Clero cum Crucibus & vexillo præcedente, cum tanta reuerentia & humilitate coram tumulo se prostraturi venerunt, ut potentia sua animos intuentium ad multam commiserationem permouerent. Erant illi milites, delicatum hominum genus: quos etiam matronæ nobiles, præ teneritudine vix se ferentes, nudatis pedibus sequebantur. Nec ijduntaxat, sed ciues omnes in partes distributi, statis diebus cum simili processione, abiectis à pedibus calceis, ad sacræ beati viri tumulum accedebant. Veniebant itidem religiosi, ac postremò Episcopus cū toto Clero, præceptores cum multa studioforum caterua, Magistratus cum militum & potentium frequentia, alijsq; diuersarum artium professores, singulatim ordinatis processionibus, certis diebus & horis, cereos habentes in manibus, positos calces, decensissimè aduenerunt. Erant autem cerei, qui ante singulos aduentantium cartis portabantur, ea longitudine, ut non nisi aliqua præcisa parte, intra ædem beatissimæ matris Dei inferri possent, multa etiam formarum inter se varietate artificiosè distincti. Quidam etiam præ suo pondere humeris portabantur, nonnulli curribus uehebantur. Cùm enim possent autem præ nimia multitudine ad ecclesiæ valuas accedere, cereos in platea circa templi ostia statuebant. Nec deerant, qui super muros lumina colloca- rent, & in plateis excubias perpetim agerent: ijsq; nec æstiuis ardoribus, nec hybernialgoribus ab eiusmodi pietatis studijs arceri se patiebantur. Iungebantur cū noctibus dies, & alijs post alios succedentibus sine vlla intermissione Deo laudes gratesq; agebantur. Lætabatur Padua (alij Parauium vocant) tantis ornata luminibus, tantis illustrata fulgoribus, nec vllas noctiū sensit caligines. Accurrunt Veneti, properant Cenomani, ad- sunt Vicetini, Logobardi, Sclaui, Aquileienses, Germani, Hungari, Hispani, Galli: suisq; oculis cernentes diuinitus celeberrima declarari miracula, in laudes præpotentis Dei sua ora laxabant, & corde compuncti, peccata sua fratribus, tantæ turbæ vix sufficien- tibus, confitebantur. Si qui verò curationis causa venissent, nec sua vellent peccata cofiteri, illi nihil obtinebant: facta autem confessione, & correctius viuendi concepto proposito, cunctis videntibus mox misericordiam experiebantur.

Cap. 44.

Interim exaltabatur catholica fides, pudescebat cæca perfidia, mordaces hæretico- rum dentes contrebantur, Christi sponsam calumnijs exagitare conantium, caligo incredulitatis miraculorum splendoribus profligabatur. Fuit verò totius Cleri & po- puli ea concors sententia, ut quamprimum apud Romanum Pontificem de viri beati nomine sanctorum catalogo adscribendo ageretur, cùm ab eius obitu necdum men- sis fluxisset. Et est accuratè sanè iussu Pontificis Gregorij noni in eius miracula inqui- situm, & multa adhibita cura, ut omnia ritè fierent. Tandem cùm essent à Pontifice conuocati Cardinales & Prælati omnes, qui tum Pontifici aderant, inter cætera ab il- lis dictum est: Indignum valde est, nos, quod absit beatissimi patris Antonij meritis ve- nerationem debitam in terris subtrahere, quem Dominus maiestatis dignatus est glo- ria & honore coronare in cælis. Sicut enim veritati miraculorum cognitæ fidem non adhibere, perfidia est: sic meritis sanctorum laudem negare, genus inuidentiæ est. Ita- que Pontifex, qui tum Spoleti erat, anno à nato Salvatore 1232. Pontificatus sui anno sexto, ipso sacratissimo Pentecostes die, beatum virum in sanctis deinceps numeran- dum cum ingenti celebritate decreuit, cùm necdum ab eius è vita decessu annus exple- tus esset.

Eo autem die, quo in sanctos relatus est vir Dei, res stupenda accidit Vlyssonæ. Nā & viri & foeminae extra domos in plateis cantabant & tripudiabant, & campanæ om- nes totius ciuitatis, nullo eas mouente, concrepabant egregiè, nec poterant homines se cohibere, quin se latitiæ & tripudijs darent. Ea autem re in multam illis admi- rationem adductis, non diu post superuenire ex Italia fratres, quorum relatu didicerunt, eodem ipso die inusitata lætitiæ suæ, virum beatum in sanctorum albo in scri-
pium fuisse.

SANCTI